

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in IV libros institutionum imperialium Iustiniani - Cod. Ettenheim-Münster 278

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

[S.l.], 1629

Liber tertius

[urn:nbn:de:bsz:31-129949](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-129949)

INSTRUCTIONVM IMPERIALIVM. & LIBERTERTIVS DE

Hereditatibus qua ab intestato deferunt.

*Titulus primus cum sequē
tibus usq; ad titulus. i4.
Inceptus 9. die Martij
Anno 1629.*

*Aliquot tituli precedentis libri actus est de heredi
tatibus qua ab intestato ex testō et alij ultimis
voluntatibus dependunt, nunc videndus ynomado ab
intestato hereditas deferat. Est itaq; successio
ab intestato legitima hereditatis ab intestato de
scendentis successio. Et primo legitima hereditas
successio qd nulla dispositioni legis in lib. i. no
tullati testatoris expressa volo lib. ff. et cod.
de legitimis hereditibus, et iij. et illa qd ex testō de
ferunt pp. qd ius iuris legis dici possit legitima*

minimè p[ro]p[ri]e in hoc d[icitu]r quia n[on] est a lege sed
ob hoc l. i. r. et s. de verb. sig. d[icitu]r et do
ab in testato decedentij quomodo n[on] hereditas
ex testato adiri potest, nam dicitur successio ab in
testato locum n[on] habet, et ideo de accipiendo
hereditate. c. quomodo et de reg. jur. in
dubio d[icitu]r ab intestato p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e. d[icitu]r.
in l. y. c. de collatione quot. a. modis dicitur
q[uo]d decedere in testato, h[ab]et in principio huius
porro successio ab intestato hodie s[unt] sunt
gradus, unus est descendens. et ascendens
et collateralis. q[ui]nque s[unt] filii. de p[ro]p[ri]e.
concl[usio] i. ascendentes id est parentibus succedunt
descendentes, excludit ascendentes, et collateralibus
et hijs. novello. iis. Ampliat. i. q[uo]d n[on] solum libe
ri s[unt] sed in potestate p[ro]p[ri]e. Sed et ut illis
emancipati in p[ro]p[ri]e iure, sed et civili
succedunt, Nam ait diff[er]entia inter hos et emancipatos
hodie et p[ro]p[ri]e. d. novello. iis. et si q[ui]s i[st]i
Ampliat. r. q[uo]d n[on] solum succedunt liberi masculi
Sed et femine et item. ut l. i. c. m[er]it[um] sibi.
c. de liberis p[ro]p[ri]e ubi dicitur. ait eos q[ui]
feminas excludant, n[on] in iure, q[uo]d n[on] solum
masculos heredit, et si n[on] n[on] optinuit semper
intendat, primario intentione ut tradunt p[ro]p[ri]e

mosculos & dorie in et feminas intendit. Ampliat 3
quod n̄ referat p̄ntre liberi legitimi an adoptivi l. ult. § 2
ne articulu. C. de adoptionibz.

Ampliatum q̄ d̄ inter h̄t liberine h̄nt primi gradus ad filij, filie
ad remotioris ut nepotes et pronepotes cum filij et filia
nepotes nepotes, pronep. pronep. o. qui h̄t in p̄p̄es succedunt
§ cum filij h̄t e. l. 3. C. de suj et legit in y hoc d̄.

ide est si solus nepotes h̄nt et diversis filijs h̄nt
pronepotes pronepotes et diversis nepot. et nep. h̄nt, nec in
p̄p̄es et n̄ in capita succedunt r̄o est q̄a iure represe
tationis succedunt, id est representant parentes suos
et ideo succedunt in p̄p̄es, id est, h̄nt caput qm̄
parentes auferent si morerent. Ampliat 4 ut laud
et h̄at in filijs posthumis l. 7. et toto tit. ff. de
liberis et posthumis. et ibi d̄. coit.

Ampliat 6. laudat habere in ss. liberis qui religiosi
ingressi sunt, nam et hi aequaliter una cum relig
frat. et sororibz succedunt, § illud in auth de
monachis. et auth. ingressi. C. de s. f. Ecclij

Ampliat 7. q̄d nihil referat p̄ntre liberi nates
et legitimi simul an u. legitimi nates h̄nt in re
cujus liberis ab intestato succedunt § iij. § li
et, in auth. ubi natus natus efficiantur h̄. Quar.
de spons. r. 7. c. 8. n. 2. Molin. disp. 173.

Ampliat 8. h̄nt que supra lib. i. tit. 10. h̄nt de re
dubla h̄nt.

Ampliat 9. ut laudat habeat in filio adoptivo
qui usq̄ ad morte patris adoptivi in adoptione et p̄ntre
h̄nt post mortem n̄ iura adoptionis succedunt dissoluta
excluduntur penitus ab hereditate patris extranei

Adoptivi C. ad in adoptivis. § fin. C. de adop
Similiter 2. ut n. pcedat in lib: naturalibus in qd sup
pates sunt naturales et legitimi simul vel non legitimi
non haec in casu in qd pater patri in nullo
modo succedunt, debent in ipis alimentis &
si u. effusa. in auth. qd, nati naturales. §. qd
u. nulli ad huc liberi naturales et legitimi vel qd
legitimo tum liberi naturales in tota hereditatis
parte id est in duobus unius patri succedunt
& si qd dicitur in auth. de tuerbe, et semissa
Molin. disp. 103. et seq.

Unus 3. in libis spuris qui et a patris n. a. in malis
hereditate excludit. C. si spuris. §. unde cognati
Eo est qd ut tradit in §. si aduersus. lib. 10. ff.
lib. 1. spuris spuris certum, hinc patre et
et illegitimus adq. hinc et nec cognatus nec qd
quoniam reparari p. d. l. spuris. et hinc
quo ad primum gradum adq. ergo gradus succed
tionis est ab intestato ascendenti seu pa
renti, qui deficientibus liberis seu deficientibus
ad successionem liberorum in defectum vocantur
hinc ulla diffinitio lex. §. qd sequens. in
auth. de hered. ab intestato. It. hinc ulla
diffinitio lex. n. amicus. in ff. et C. pater
in successionem liberi et filii in defectu pater

verbo l. 2. § obijit. ff. ad senat. con. orifician. 293
et l. 2. C. ad senat. quod. habel. hodie hanc
functionem filii et filio in testate pater et mater
equaliter admittuntur p. testat. in auct. de functo
C. ad senat. quod. habel. et huius si corrocty
et §. p. p. p. supra ad senat. quod. habel.
verbo. Ceterum cum hi parentes accipiant hanc
p. auct. p. p. p. utriusque hanc uti in p. p. p.
de gradu liberi. p. auct. p. p. p. p. p. p. p.
parentes et liberi sunt correlatio quomodo
est nō p. ley. finale. C. de iudicio iudiciale
soluendo. ley. tot a p. p. p. p. p. p. p. p.
ac p. p. p. de eorū functione separatim quoy age
aut et primo de parentul noatū et legitimorū p. p.
de quoy re sit primo gelio. Pater et mater
ambo et soli sup. p. p. p. equaliter hodie succedunt
filio vel filio mortuo admittuntur p. p. in
matris parte fuerint p. p. p. p. p. p. p.
solum in castrensi p. p. p. vel p. p. p. p. p. p.
auct. hanc nulla distinctione habita, in hanc
p. p. p. et aduent. p. p. p. p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.
iis conor. in Epit. de functione a. p. p. p.
n. b. Voh. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.

deff. 216. Supplet ut et casus hec in casu
aucto quod pater et in alijs ascendentes sibi
existentes in pari gradu d. auct. de pater
nec refert, et si illi descendentes sint in deff
in numero, dummodo sint in pari gradu puta
in linea materna sint aucto et aucto, in
paterna a. ut sicut aucto, tunc n. nihilominus
hereditas dividit in 2 partes, et aucto et aucto
in linea materna accipiunt una et aucto in
linea paterna altera d. auct.

Similiter gregio ut n. cedat in casu nuptialibus
puta in donat. propter nuptias et dote nec
n. mortuus filio vel filia ad eum redeunt a quo
reperunt. C. n. C. de bonis que liberis deo d. deo
quodlibet et ut parentes ad dote vel donat propter
nuptias quodlibet ex parte reddant. Causa
d. Causa. de pater n. n. n.

Idem gregio qd sicut parentes exstant in dispari
tu gradu proximior excludit remotiore, nec ad
nihilum ut representant in hoc ordine d. auct.
de pater. ^{ibi} gregio gradus prerogativam. Et si in
de pater illi qui proximo gradu inveniuntur tunc
pater et mater excludunt aucto et aucto
Aucto mater propter et aucto paterna et pater
aucto materno, nec refert an a materno vel
paterno linea bono filij proveniunt, ut est in

glofa cetera approbata in d. auct. de fundo
 Couor. in d. ex parte n. q. uerba glo asserit. q.
 glo 3. si una cu parentibz guberrant fratres
 et sorores ipsi defuncto utrimqz defu quicunqz
 lura sublata ai defuria terrz patrie postqz
 et emanant pueprio inter eos aequaliter sit
 in capita. d. auct. de fundo. & si iij. ibi
 uero. nisi una cu defuncti parentibz guberrant
 ipsiqz defuncti fratres ac sorores utrimqz quicunqz
 horum filii uel filie hi n. guberrant ut illiqz suc
 cedunt in pprop. d. auct. ut fratres filij.

127. & qua auct. correcte est & si a. cu frat.

d. nouella 134. Couor. d. Coug. Fact. p. d.

lib. 6. c. 4. Limitat. ista dicit. i. ut lura habeat

in nepotibz uel ulterioibz fratrum uel sororum
 utrimqz quicunqz liberis qd hi n. succedunt ne
 quide in pprop. cu parentibz defuncti.

ut patet ex dicta auct. fratres filij.

& hoc a. glo. in d. auct. post p. Couor. d. n. b. uerba. q. a. notat.

Limitat. uero ut n. pcedat in fratribz uel
 sororibz et uno in latere defuncto quicunqz
 nullo mng in iporum liberis d. auct. de fun
 do; & hoc a. de successione parentum nactiu
 in sit glo. eo modo quo liberi nactes ascer
 dentibz que parentibz suis succedunt, eade
 ascendentibz iij. de fine liberis morientibz

precedunt. p. testat in § de p. testat in
auth. q. by modis p. testat efficienti sui de successione
parentu legitimum in § de testat
i. facta adoptione ab extraneis. pater naturalis
patris adoptivi in successione p. testat in
bonis filij defuncti. sed defuncto adoptivo
ab ascendente suo d. cum pater adopti-
vus excludit patrem naturalem in successione
filij l. cum in adoptione § p. testat. C. de
adopt. q. testat. 2. pater arrogator filij sup-
per mortuo filio arrogato sine filijs legitime
ab intestato succedit, § cum a. de respon-
sione p. arrogat l. ii. si u. cum arrogatione que-
rant fratres et sorores adunq. quoniam ipsi
defuncti inter illas vel p. testat successio in
capita. glo. in d. § cum a. et § cum a.
impubes, de adopt. sup. lib. i. de successione
parentu spurioru, q. testat i. pater filio
spurio nulla in re succedit l. si spurio f.
unde cognati. q. testat. 2. mater et alij ascen-
dentes q. lineales femineas liberis spuris
succedunt, n. aliter quod si ex legitimo
matris sunt cognati cum in morte esse.

incertitudinis eod. d. l. si fuerit. & penes.
 et vel. ad senat. exp. officium. De success
 parentum in auctoritate et et damnato casu
 notum quod est quod nec patrem nec matrem
 nec ulli alij ascendentes eorum huiusmodi liberi
 succedere possunt auct. ex g. l. e. p. C. de
 in testis nupt. et g. l. in. in auct. g. l. modis.
 noles C. Si in nody seu ordo legitime sue
 cessionis est collateralius, id est illorum qui
 sunt in transverso linea ut fratres fratres
 quatuor, omnia, et ex his descendentes
 non si defunctus nec liberorum nec parentum
 des. hec ad eius successione tertio loco
 vocantur collaterales iuxta gradus p. rogati
 na excepto unico caso in quo his repre
 sentant locum habent, et in hoc ordine ut
 intro dicemus. g. l. huius a. rei. i. l. i. g. l. p.
 autem in iudicium collateralius facere fratres
 vel fratres quorum respectu huius rei. 3.
 distio recedentem alij n. sunt germani
 alij consanguinei, alij denique uterini, Gero
 ni dicuntur qui unum et eundem habere
 patrem, eandemque matrem, sine qui ex
 uno matre et ex uno patre sunt signati.

et hi alios utrimque quondam dicunt quanguis
dicitur qui ex uno et ead. patre sunt nati
matre vero diversis, uterini dicuntur
quod uno est natum, sed non unum idemque
l. sui. Et secundo gradu. Et ead. hi
populi sunt quibus. i. frater. fratres utrimque
quondam sunt legitimi et nati sunt
sue legitimitati quod obsequens mater et
clausis prohibet et propriis et uno in loco
ne quibus de summo frater et soror
in in bonis paternis quod materis et alii
de quibus aequaliter seu in capita seu
cedunt. Et si quibus de summo. Sicut d. novell
nis et in auth. cessante c. de legitimis
hored. Crumbat. i. ut locum n. hanc in
fundo novo in hoc n. sed si n. succedat
in si defuncte in in unum hanc sed quod
hanc c. un. Et si a. uno di hi qui
fundo dantur. quibus in aliquo fundo
seus sed c. un. Et hoc quibus de summo
hanc fundo in unum hanc. Et
Licit. ut. et hanc in fundo locum n. hanc
nati in fundo, quibus dicitur hanc quibus

196
postea potius in de utriusque quibus, ut alle
in unum materno sc. functionis q. mod
p. b. r. a. t. t. n. i. d. e. b. e. t. c. u. n. S. h. i. p. u.
De gradibus succedendi in fendo in utriusque fendo
r. u. s. G. e. i. l. p. r. o. b. l. i. b. r. o. b. l. i. s. i. q. u. i. t. u. s.
fratres yfanguinei fratru suo yfanguines de
fando pariter succedat excludit uterinus in bo
nis q. linea paterna excludit et eius fratres et yfo
fratres uterini succedat fratru et sorori uteri
ne excludit fratribus et sororibus yfanguineis
in bonis excludit q. linea materna, in obli
u. et aliunde quoslibet fratres yfanguinei
et uterini excludit succedunt, l. de em
cipit c. de legitimis hered. Canon.
d. ex. u. l. n. 3: q. d. u. s. filij pro de
fundo frat utriusque quibus defuncto, ad
utrumque ad successionem ut fratres et sorori
bus utriusque defuncto quibus in p. r. o. p. e.
id est, ut filij fratru de p. defuncti
quobuscumque fuerint accipiunt pariter quod
potest eorum si numerus accipere, auth.
de p. r. o. c. de legitimis heredibus.
q. d. u. s. filij p. defuncti fratru ipsi
defuncto q. utriusque quibus excludunt

ab eo successione per ex vero latere
tam pp. vel representat. et ex pler
vintu sc. arguit respectu patris
quoniam respectu matris id in illis
quirit, quia licet uno gradu remotior
alijs videtur d. auct. c. p. & singl.
defuncty. Nolin. d. diff. ibi. n. 3. in glo.
quid s. filij frs excludunt defunctio
nos, id est patris frat. et amitam. id est
sorore patris ipsius, et similes personas in
successione pp. vel representat. licet n. ubi
defuncto in tertio, sicut in quarto gradu
sunt quibus in primatu frs filij excludunt
patrem p. vel representat. na. sicut
in isto gradu defuncto quibus, sicut
fr. defuncti, et qd. hinc plene patet
et quemadmodum fr. excludit patrem de
functi et similes p. bonos id est quos
p. p. glo. auct. post frat. n. in
glo. ubi filij aut filia excludunt frs
et sorores nati nati licet n. n. n.
in dyales frs, patrem in defuncto
n. in frs sed in cogita succedunt

ff. g. lib. Carol. in caput. f. vii. Anno 1592
 promulg. Sabrub. Capitulorum g. lib. l. i. c. 1.
 Iuris Canonici hinc g. lib. l. i. c. 1.
 Avolassor Collyp. i. hinc Sabrub. hinc
 und g. lib. l. i. c. 1. g. lib. l. i. c. 1.
 et de iure cui veniat et ut g. lib. l. i. c. 1.
 d. lipp. namque defendit Vach. g. lib. l. i. c. 1.
 lib. 3. c. 3. g. lib. l. i. c. 1. post frat et soror
 et fratru sororum utrumque quorumlibet liberorum
 vocantur ad successionem, reliqui collateraliter
 tam agnati quam cognati iuxta proximum
 gradum ut qui sunt in pari gradu pariter
 succedant in capita supra. 10. gradum.
 Capite si iure representant ut traduntur.
 Ceterum in d. auth. post frat et auth. itaq.
 coram successione. De successione fratru
 legitimorum tam si iure fratres, adoptivi
 aut arrogati ab extraneo non habent
 suam inter se successionem, adoptivi
 vel arrogati fratres ab ascendente nulli
 alij extraneis quam alteri alteri succedere

put nihil prohibet e. cum in adoptione & d.
et ideo. C. de adopt. *Contra*. et glos. in §
adoptione. de legitimo agnatorum. *suave*
hic. de collateralibus legitimis p. oblati
curio et rescriptum principis gelio est
quod hi nec fratribus legitime natis nec ceteris
cognatis patris, sicut nec illis, tales p. sone
ab intestato succedere possunt, § filius natus
leg. l. cum. C. de natalibus liberis. § et pro
mo in auth. glos. modis natus p. l. et
quod id non apparet in fratribus legitimis
p. rescriptum principis. de qua re *laure*.
de spons. et nat. r. p. § 10. n. q.

DE successione collateralium natum

gelio prima, fratres et sorores in natis, et alij
collaterales p. linea materna quoniam sibi
inimici et non succedunt, cum nulla agnatio vel cognatio
inter illos esse certetur. § vulgo quoslibet de
successione agnatorum hi.
gelio 2. fratres et fratres natos in, et alij et illi
dependentes succedunt collateralibus quibus et
linea materna non sicut et fratres legitimi et nati
sunt, sicut illi quibus sunt utriusque linea et
matris in, l. hoc p. l. l. si quis. ff. unde

cognati, et d. & ullyo, quofq; glio 3. f. 198
et honores nates in tam ex lineo poter
no qui materno gienthi sibi inuice pcedunt
exclusis frub; et sororib; natis; et unob
latere gientiy quomodomodum in puefione
fratru natiu et legitimu simul, & hie.
de fumbo. et hie dubo navel. iis.

DE puefione collateralium
prieuon, eade regulo hie obferuand; qua
in puefione natiu in ra tradita pue
fio dubo iura. de puefione inefpafp
fuo, refarion. et ex damnato caufa
notant, hae pntu glio quod nec rae
matris nec patris sibi inuicem pcedant,
fed eoru bona de rigore iuris ad fiqu de
uolunt; nifi qd alimentu que a parenti
by acceperunt, ad eafdem uel eoru cognatos
uel agnatos reuoluantur, D. d. cafter
in au th. et ptera, c. de inceffu nupt.
et in & fin. in au th. y by natis natis.
Fard. q. hrouer. f. lib. 1. c. 10. ab hie
et de tertio modo pcedendi. nunc
ad qm de uenend; et hae glio
deficientib; heredib; in linea tran

uolenti usque ad is. grad. sub aliquo
de eoa illis prohibetur succedere si
de iure ab in testato sit mortuus
cedit illi uxor in silis bonis, p.
si uxor illi succedit maritus modo
inter illos n' sit diuortium l. unica. unde
uiri et uxoris. l. un. ff. ead. lib. si a
uxore sine dote p'cipit et uiri maritus
n' habeat uxore unde comode uiuere pot
est uiri libero reliquit succedit ei uxor
uno ut filij in quarta p'te eorum
bonorum mariti uiri q'libet liberi succedit
modo illi n' sint plures q'libet alio
qui succedit ei ut illis in capite dicitur
h' in his eventibus bonorum uiri q'libet succedit
satis uxor p'linea ad filios eiusdem mariti
si illos habeant et ut p'p'rium ad uxor
p' si tales filios n' habeant bono illa
p'linea pleno iure ad ipsam uxorem, si
ta' a marito alijs legatus sit ei relictus
quod illud in ea p'p'rium sub uirile por
tione, ita h' in auct. de exhibendis
rei. §. quonia. et in auct. p'cedere
C. unde uiri et uxoris. Vltimus tamen

precedenti modo et sic fieri de quo restat 199.
quod deficiente, sanguineque usque ad id.
quod aut uxore aut viro fuerit filiamque
bonis defuncti ab intestato. D. C. unica
C. unde vir et uxor. l. i. §. ult. ff. de
jure fisci. Mal. deff. 184.

TITVLVS, 14:

DE obligationibus.

Supra lib. 2. tit. 2. dixit Jur. quod
res ee corporales quod a. u. incorporeales,
et inter inter incorp. numerant heredita-
tes hereditates et obligat. ut igitur de pri-
oribus duobus speciebus res incorporales habe-
re aut sit legem de re sp. res incorpo-
ratis obligationes nempe tractat.

Ad principium et leg. §. 5.

tradit hic in primo de his obligat. hinc in
§. 5. u. subsequentibus aliquot eiusdem divi-
siones quod est primum quod definit
Jur. obligat. in hunc modum, obligatio
est juris vinculum quo necessitate astringimur
alicui rei solvende etiam iura civitatis pura

De i. qd sit vinculum qd obligat ob obli-
gatio, id est vinculum dicitur est, in eor-
de incognitum ut eius et subiectum qd obligat
p obligat hanc in iure ligant, ad profer-
dit id, de quo inter eos querit, vel quod
lex patuit, videt glossa hic, et sic hanc
finitur sic. hanc verbis, qd obligat et factis
ligant modo illud est
Verbo ligant hanc hanc hanc hanc hanc
Corum hoc capitulum voce ligatum hoc.
(additum vero iuris) ut ostendat nam quod
ut qd obligat facta aut verbo obligat inducit
sed ea demum que iuris autoritate nituntur et
a iure adhuc approbata sunt, nisi ut
p qd obligat verbo vel facta obligat indu-
dit, tamen p iuris idonea et hanc
qdy fieri n' potest atqz ita eo efficiens ob-
ligat est factis, instrumentales n. facta
hanc et quo obligat primo n' ce obliqua
penes hanc se qdy cum, modis obligare
vel n' obligare, cum qdy obligari n' potest
et si iure velis, qd hanc se. iure et
n' approbante et et contra qd obligat
et velis ut sit in iure obligat qd et

delicto vel qsi non sunt, eandem ratio habet et debet 200.
et alia quo se vel obligare utoly talibus
verbis atq factis, qly de iure introduunt
obligat, et si n' iust obligari ab illis ap
fuerit. ito colligit obligat ee res in
corporales utpote que in iure qstas
sunt n. q' de aliqua obligat nobis debet
corporale sit, ut pecunia fundus a. ipsa
in sup obligat est in corp. ut h' sup. in
lib. de rebz corp. vel incorporeabilz lib. 2.
et p' hanc postula benevnt obligat a
p'raictibz qui sunt facti. emene n. tacite
et finitio in factis qstas, et qly atq
quodda ius, q' obligat appellamus sicut alia
dici solet ex facto ius orit, l. 5. r. ff. ad
l. aquilia. De quo quo n' est necessitate
q' tunc n' statim n. pot' q'at q'rosimz
vel q'ntimz orit et verbis q'raictz, vel
ex delicto nobis obligat, noli equitate
si iubente, et civiliz et subscriptione
et approbat legu, quo et nolentia adstrin
gimur ut solvamz q' debemz et hoc no
do illud q' est illud obligare quo dici
solet, obligat ab initio esse nobis et post

ex post facto n. neces. uniuers.
figura libent. probent. postea n.
q. t. o. a. i. q. t. r. a. l. i. a. d. i. m. p. l. e. r. e. n. e. c. e. s. s. e. h. t.
ne al. es. re. u. e. r. e. r. e. p. o. t. l. s. i. c. u. t. C. d. e. o. b. l. i. g. a. t.
et a. u. t. s. u. b. j. e. c. t. u. q. t. o. a. l. i. c. u. i. u. s. r. e. i. s. o. l. u. e. n. d. e.
s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. e. t. a. b. s. o. l. u. t. e. u. t. i. l. l. i. g. a. t. u. s. u. o. r. e.
r. e. i. i. n. h. a. e. d. e. f. i. o. n. e. t. a. t. e. a. c. c. i. p. i. q. u. a. l. i.
b. e. t. s. e. r. e. t. a. m. c. o. r. p. o. r. a. l. i. q. u. o. i. n. c. o. r. p. o. r. a. l. i.
r. e. i. q. u. e. i. n. h. u. m. a. n. i. c. o. m. m. e. r. c. i. a. l. i. t. a. t. e.
r. e. p. o. t. e. s. t. s. i. c. u. t. i. n. l. r. e. i. f. d. e. u. e. r. b. o.
s. i. g. q. u. e. m. a. d. e. t. i. l. l. u. d. u. e. r. b. u. s. o. e. m. p. r. o. p. r. i. e.
t. i. o. n. e. q. u. e. i. n. d. a. n. d. o. t. r. a. d. e. n. d. o. r. e. s. p. i. t. u. e.
d. o. f. a. c. i. e. n. d. o. e. t. e. t. n. f. a. c. i. e. n. d. o. q. u. i. s. i. t. q. u. o. d.
h. e. n. d. i. t. l. 3. f. d. e. o. b. l. i. g. a. t. e. t. a. u. t. l. e.
r. e. d. o. f. d. e. u. e. r. b. o. r. u. m. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. i. s. s. o. l. u. t. i. o. n. i. s.
o. u. e. r. b. u. s. n. o. n. s. o. l. u. t. i. o. n. e. n. u. m. e. r. o. s. i. t.
e. t. q. u. a. n. u. m. q. u. a. l. i. a. t. i. b. e. r. a. t. i. o. n. u. m. q. u. o. d.
f. a. c. i. t. r. e. f. e. r. t. l. s. o. l. u. t. i. o. n. i. s. f. d. e. s. o. l. u. t. i. o. n. i. s.
n. i. l. i. q. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. i. s. f. d. e. u. e. r. b. o. r. u. m. s. i. g. d. e.
q. u. o. r. e. i. n. f. r. a. h. i. t. u. l. l. h. u. i. u. s. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. i. s.
D. t. 5. e. t. u. l. r. e. d. a. t. n. o. n. c. i. u. i. l. i. t. a. t. i. s. p. u. r. a.
u. t. s. p. e. n. d. a. t. n. o. n. s. a. t. i. s. e. s. o. l. u. t. i. o. n. e. h. i. e. r. i.
s. e. d. n. o. a. p. p. l. i. c. a. t. i. o. n. i. s. r. e. q. u. i. r. i. u. t. f. i. a. t. e. o. m. a. d. o.

201
quo vero percipunt, itaque qui tempore
certo vel loco debet inpositum tempo
re aut loco solvere n' pot. l. si solvitur
ff. de solut. si quis pecuniam debet, n' pot
nisi sicut tribuitur aut aliud quid simile
solvere ut via vero n' rationem aliud
pro alio invito creditore solui. C. r. s.
i. ff. de rebz creditis itel nemo p'prio
auctoritate quod sibi debet, sed legiti
mis modis et actionibus q' se debet, l.
exstotff. q' n' est ca' h'c de fione, Num
de divisione obligat. prima ergo et prinipa
lis divisio est, quae dividit in naturam im', civilem
im' et mixtam seu naturalem et civilem simul ita
d. ceteris hic naturalis im' est, q'do lex civilis n' aspicit
neg' et expresse respicit questionibus et partibus, tra
hentibus et tunc sola naturalis obligatio videtur p' g'ra
sum se. vel aliam naturalem equitate interveniente
civilis, a. n' cum lex civilis expresse talis questio
ne n' agat, ut q'do alius p'mittit q' n' d' n' d' n' d'
tunc n. sola naturalis obligatio videtur p' g'ra
n' civilis cum in civilibus efficacis agendi illi n'
tribuat. l. si quis d'nt. § sed cum nulla ff. de
partibz, ut q' n' d'ntia in finitum receptet l. i.
ff. de partibz, sic q' cum beneficium ad p'f'ctum bene
faciendi ad beneficiandum naturaliter obligat.

ut hinc nasci obligatio non est efficacia
sive civilem actionem est obligatio non sicut in l. si
et si. §. si quis. ff. de petitione hereditaria. C. i.
§. si. ff. de rebus coar. §. si pater. et §. ult. ff.
de donat. l. melius. quae in cap. cum in officio
n. g. extra de testib. dicitur nisi civilem pro ingra-
to et beneficii inmemores actionem non dare quod
in tanto tantum ingratitudine actio totius mundi
foro et dignibus non sufficerent, licet apud nos
cedones ab alienis et personis qui in gradibus actio
sunt data, ut et Seneca Valerian. et alij
docet Canon. d. loco. idem iudicium est, in actibus
non solemniter factis ut in testamento, cui solemniter
defuit, heredes enim ad legata prostant obligati
naturaliter tunc propter uoluntatem defuncti. non civiliter
quia lex civilis non assistit huiusmodi testamentis
solemniter factis. l. ex imperfecto. C. de
testib. Civilis obligatio tunc est, quae ex iuris civilis
dispositione et sanctione nascitur, quae pro
naturalis agitur coram, cuiusmodi est obligatio
oritur ex scriptura et cautione, quae pro praestanda
numerationis et ut creditur pro facilius con-
tractu offeruntur, et pro praestanda pecunia
accepisse, cum tunc re ipsa nec dum numerata
nam ex huiusmodi chirographis hinc

202
à tempore date cautionis civilis obligatio oritur
q[ue] ditione ex l. parit. q[uod] creditor q[ui] p[ro]fitente
sua pecunia p[ro]uocare cogit, uerum obligatio naturalis
fuit, q[uia] pecunia in rei ueritate soluta n[on] fuit,
et ex huiusmodi causa soluta profertur. ut q[uod] habet
ex p[ri]ncipio infra de literarum obligat[i]o[n]e ubi
deyoster Mon[achus] sic ex infra q[ui] creditor de
bitor ad ius. fuit obligatus q[uod] respicitur sed
in forum p[er] creditore[m] reliquit, oritur obligatio
civilis, nullo a. modo naturali, ut p[ro]le qua s[ed]
lione fuit continuo. sic ex l. ea a q[ui] in iure
p[ro]uocari n[on] appellauit, sed ea in re iudicata
transire p[er]mitit. civilis p[ro]le obligatio, nulla
uero naturalis q[uia] in rei ueritate debitor n[on] fuit
obligatus itaq[ue] in foro p[ro]le ad debiti solutio[n]em
n[on] est obligatus. Cuius. de spons. et matris
r. g. c. g. n. is. naturalis et civilis obligatio simul
est, cu[m] lex ex facto p[ro]uocari aut p[ro]le n[on] soluit
obligatio nasci p[er]mitit. p[er]tinet obligati o[mn]i[n]i
atq[ue] actione tribuit ut q[ui] debet p[ro]le q[uia]
q[ui] est obligatus q[ui] oritur ex p[ro]uocabili, nulla t[em]p[or]e.
et uendit. locone u. de q[ui] infra in l. i.
de actio[n]ib[us]. Nam q[uod] ad effectus eor[um] q[ui] dicit
n[on] uidendum.

Naalis, itaque obligatio primum modo est effectus
quodammodo actionis, prout in exceptione. u. g.
si creditor per nudum pactum suo debitori remiserit
debitum, tunc ipsi debitori nulla operabitur actio
Per exceptionem tamen quod creditor si pro tenore
in tenore pacti agat, ut debitum suum petat
(sicuti de iure civili bene patet) repellitur exceptio
ne pacti de non petendo. l. quibus gentibus. §. pro
cul. nulla. et l. si uas. §. pactum. de petenti.
ff. de pactis. ratio effectus est, quod impeditur repe-
titione eius quod naali obligatio est datus, ueluti
si hores soluat legatum in testamento nunc solemniter
ueluti uel si quis soluat id quod ex nudo pacto
debetur, illud si de repetenda non patet. l. naales
de act. et obligat. l. uenior. C. ad l. solui.
et l. fideiussor. ff. de fideiuss. Hinc effectus
est, quod per sola naali obligatio fideiussor non potest
dari, §. in actibus infra de fideiuss. ubi hoc
de re latius. Civilis obligatio. i. effectus est, quod
quidem actione non tamen in actione procedat
nisi in iudicio per exceptionem actio excluditur
ut nihil cogitur potest, §. praeterea infra
de exceptionibus. lib. 4.
ratio effectus est, quod huius obligationi et fideiussor
et pignus auferuntur potest. d. §. in actibus et
d. l. fideiussor et l. si ex cautione C.

C. de n. numero perunia: civilij et naalij 203
obligationij simul effectus est, qd lat actione qua
ex actione efficaciter p. datur. l. licet § no. co
obligo. f. de procuratorib. atqz hoc quoad
prima divisione

2da obligationum divisio est quoad alia civitates sint
alid protoria & cum hoc lit. Cives dicuntur
illo qd ex legibz loci qd actis responsis pruden-
tiam, sed principia placitis dependunt, proto-
ria qd a protore introducuntur. d. § cum.

Multa referunt an actio civilij sit vel proto-
ria, vel civilis actiones 30. annorum spatio durat.
l. def. C. de p. script. 30. vel 20. annorum.

Protoria u. quaedam amales sunt, ut est actio
iniuriarum. l. si n. quilibz C. de iniurijs. 2ia
obligationum divisio est qd alia obligatio nascantur
ex contractu vel ipi, alid ex maleficio vel
quasi & sim. hoc lit. et C. f. de obligat. et ad.

ad cuius explicandam preterea antequam deueniamus
opere probat eius, quoddam gradum de contractu
by p. m. lere, ut inde postea facilius particula-
res cuiusqz cognitionem habere possint. postquam
contractus itaqz vim Altrahit in l. C. deo. f. de
heredum sig. d. qd. qd. vicissim et mutuo trahere
vel ut alij qd ten vicissim actum. Definitur

itaque velis citroy obligatoria conventio, unde
sectam mutuum et stipulatione in qly unquam obli-
gatur gratia, sicut n' ce. Sed late. Civ
line. et l. Quis gentium. ff de pactis. gratia
notat est q' h' specificum et proprium noen q'
ob alijs distinguit ut Emplis. Casus q' dicit.
In notat est q' n' h' noen specificum sed gene-
ricum. In q' ab alijs distinguit cuius t. fund. spec.
se. do ut des. Do, ut facias. Facio ut des. Facio
ut facias. Verbi gratia si Casus des pane quino
eius gratia in notat. do ut des, n' n. eius Emplis
et venditio q' n' datur proinde q' mense. nec
est mutuum q' n' recipit res eisdem p' dicitur.
nec locos vel q' dicitur. q' n' datur p' h' q'
apud vel opera, sed datur una res q' alia
quia neutra est p' h' alterius et certe huius
rei magis est usq. quia in gratia nomi-
natis p' h' oritur obligatio naturalis et
civilis simul, et imposita a. et si p' h' obligatio
naturalis oritur, n' h' oritur obligatio civilis nisi
ex altera parte h' Emplis, vel nisi ne-
sciat forma stipulationis, aut tunc, aut alia q'
noe, de qly Lesius. l. r. c. v. dubit. 3.
Dividantur ideo gratia ex noe sua q' q' d' h'
bono fidei q' d' u. sicuti unq. bono fidei des

204.
consent qd, quod in his alter alteri arbitrio
et diffinit officio iudicij tenent de eo qd et
equo et bono p'soni oportet etiam si in
questione dubit n' sit, v.g. in gradu empl.
vel alio simili bono fidei q'uz pacificos
nil dixerunt vel cogitauerunt de intere a
tempore more presbonds, hoc in venit. l.
mora & in bono fidei p'ce ap'is p'nt et alia
multa expta p'xim in ll. ut holo l. d.
Cadius. de Ediliis edictis. Stricklin.
iuris alij ideo putant qd in in his nihil ve
niat nisi de eo inter partes queneridant
suisnt consensu qd p'lo expressu verbis
n' est. l. qd adstruente & Christophory ff.
de verb. obligat. l. quere ff. locati.
Diuidentur & q'rochy uersu ex forma q'lid
qd q'da ne q'da verbis, q'da lib'is, q'da
q'entur fiant. ut hic ex line, et hoc spes
de clauat p'p. in aliquot lib. seqq. Item
qd q'rochy inuentu utriusq' q'ta ut emptio
et uendit: locas et similes c. quida unius
lm' ut nuluus quodatu, Item quida onerosi
et merenarij, ut emptio et uenditio. locas c.
ita diuisio q'rochy ad q'is nunc q' h'nd ipse
cum suspitio, r'actio et audentatio.

Substantialia sunt que ad substantiam et essentiam
rei pertinent, ut in homine corpus et anima rationalis
et vegetativa ut que a Diocletiano nunc propria
res nunc accidentia et modo vocantur, que
essentia sequuntur et ex ea fluunt, ut in
homine facultas videndi, et capiendi discipli-
na. accidentalia sunt que solo subiecto, absque
et adesse possunt, ut frigus, albedo &c. ita quod
partia tria in abstractis reperimus ut quod
ex lege partu quanta. ff. de abstracto exempl.
Substantialia abstracta sunt ea que ipsa dant se
sua substantia sua forma alia perfectione et
sine quibus existere non possunt ut in exempl. et venditio
quodammodo et mensura in stipulatione interrogatio
precedens et responsio subsequens licet quibus ista
et non existunt. accidentalia abstracta sunt ea que
cum substantia quodam modo sunt plurimum sequuntur
tamen ipsa insunt licet expressis non fuerint
et non in exemplatione et venditio de natura est pre-
sentatur casibus et si id dictum non fuerit, accidit
talia abstracta ea dicuntur que nec ad illorum
essentiam pertinent nec eo necesse est frequenter
sequuntur, sed extrinsecus quodam modo abstracte
sunt quodammodo, et ipsa aliquid addunt vel detra-
hant; et si venditor recipiat in se casibus

205
rei uendit ad ualio q' tractum plinent p' hoc
culpa n' a. casus lastitii licet diuersimode
in q'lyda n' q' tractibus aij culpa p' p'anda erit in
q'lyda n' item, in q'ra accepta culpa definit
a post. in. C. q' rema. F. de p'ofili. delectio
ab eo q' bonu' est. q' d' q' h'ay diligeat plunderi
et curari potuit. Delectio geny significans
culpam q' p'anda et declinatione deflectione
importare particula ab eo q' bonu' est indicat
a nolo deficiente culpa n' q' tractare sed laude
est q' mendante mereri potero non boni n' p'uit
in q' bono moris sed et pro bono entis. Est
n. bonu' simplex seu bonitas, Entis et moris, bo
nitate entis quolibet res ualio est bona si uene
rit est bonu' seu laus. Et quis hoc facinorosu'
est bonu', bonitate entis hac sentu accipit Gene
ses i. et 2. Et uidet Deu' q' bono entis se boni
tate entis. aliud est bonu' bonitate moris ut sunt
uirtutes morales, et hac particula significatur
q' n' aij culpa iudicio sit cui p'ualo q'
quendo, na' deflexio ab eo q' bonu' est boni
tate entis p'ualo n' q' tunc, si culpa
leuissimo in omittendo laus est sine p'ualo
moralis et ueniali. ut docet Causa. in cap.
p'ofessor. rda parte § 7. n. C. de regali' d'uis
in Cho. Molin. disp. 293. sic hoc na' obliuio q'

si re in loco relinquit ubi per ea periculis
culpa iuridicam qd prohibet, ideo dicitur
et dicitur tenet verum in culpa theologica
n' incidit ideo a peccato est immunis, id est
dicendum est de iure docto si cogitans de sua
lectione vel sermone habendo rem in loco
periculoso incaute relinquit ubi facta res est
oblata solvi. I. diff. postulo qd p' hanc
diligentiam videri et evitari potuit, excludit
casum fortuitum, q' p' hanc diligentiam q' p' hanc
cauti neq' ideo culpa nascit q' qui re casu
fortuito p'didit, ut si. v.g. duo Equi iter faciunt
Basilicam et in itinere in latrones incidant
qui eorum per vim auferant culpa careo qd
hunc casum nec timere nec evitari potuit, culpa
in gre' sumpta et sic definita dividit
in dolum malum et culpa in gre' sumpta dicitur
in d. l. qd Verum. Doli vocabula aliqdo sunt
late et graliter et tunc bonum et malum
dolum dicitur est n. dolum duplex bonum et
malum, hinc in ff. lib. de hunc. qui inscribitur
de dolo malo, ut intelligat de bono dolo
in lib. n' tractari, aliqdo n. dolum sumit
in gre', ut distinguitur p' dolum bonum qd
sensu regularem p'hibet, dolum in gre' sumptum
definiri pot' ex actibus seu actibus solentibus et
aspirantibus q' aliquid fit, de omnibus bonis vel

206.
vel male in alterius damnum vel sine eius
danno in alterius damnum, vel sine eius damno
ita Nolan. d. de p. r. q. 3. vocabulum executio
genus est, significatur qd doli sit actus soler
tia, qd auctore sine in posteroribus quali
tatis est, ^{proagacitas, ceteritas, dexteritas} acumen ingenij ad inveniendum mentem
et capiendum qd in rebus agendis particula
qua aliqd sit de @. indicat dolum & homo
disgrat. i. infactis, qd omitti debuit eto in di
cto qd pariter facere debuit & in suspitione
cuius fieri vel dici debuit. particula bene
vel male ~~modum~~ includit utrumq; do
lum bonum et malum, si aliqd sit de omittit
sed in rebus recte est dolum bonum si vero
pro rebus recte est dolum malum. Ultimo
post postea ostendit aliqd est damno aliqd
sine damno alterius ^{dolum} damno omitti dolum si
in gre definis diuidit in bonum et malum
Bonum dolum est actus soleris et astutus q
aliqd sit de, vel omittit recte et cui
se in alterius damnum vel n, hoc sensu
d. Paulus se. doli usq; fuisse scribit Cor.
inthys dicens cum cum astutus dolo usq;
copi, hoc dolo bono usq; quod est Salomon
cum infante de quo dicitur plerumq; qd rauer

lebant, se diuifum simulandis uis ggnopere
fultus eſſet infans, huiusmodi dolo ſoye
uſurpant, daces aelli, ca hoſtes ex inſidijs
inopinatis que ſtratagemata appellant
adoriunt, Huius illud poſita.

Dolus an hoc uirtus quis in hoſte ceptat.
Hoc bene dolo uſy quoy, leſt, diuus Franciſcus
cum n nullis homicidam perſequentibus et in
terrogantibus an illae ubi ſancty uir erat
huc Franciſcus, manus in manica imitent
hoc n' tranſiſt, illigenſ ſua manica, Nauar
cap. humani, aureſ c. p. dolo malus eſt,
acty ſolertia peruerſy q' ex certa ſua de
industria et mera malitia aliqd ſit, dolo
aut omnibz, in alterius damnum uel abſq'
damno. Dolo malus proſq' ſealy in dolo
malu uerit et preſumptu, uerq' malus dolo
eſt, q' maniſeſtiſſimis et ſignifiſſimis acty
q' baly, poſta q' doloſi p'pria q'ſeſſione
aut alia acty ualidiſſima. C. dolo
C. de dolo malo, gloſſa in cap. adq. de
renunciatione in. b. uerbo q'iebat, Dolo
p'ſumpty eſt, qui acty et ſignis bonicis et
uereſimilibz in a. neciſy de legibz, Menoch.
de arbit. iud. c. 2. cent. 2. cap. 194.

n 35. Doleat magis diuiditur in eos qui sit comitendo 204
ut ut qd studio aliqd male faciunt, aut puerse
dicunt, et in dolum qui sit omittendo, ut cuius
studio aut malitiose id omittit qd facere
aut dicere debuit, culpa in spe pempta
ut qd bonum dolum, distinguit. est diuisio ab
eo qd bonum est, qd p hanc diligenter pvide
ri potuit, et negligens et iniuria pueniens
ex qua defensione colligit qd dolo a culpa
in spe accepto, diuiditur in lata leuon
et leuissima, culpa lata est, facere di
cere aut omittere, qd hanc negligens
facient, dicent, aut omittent; Expli
gra si ianitor nocte ianua n' clausisset
et sine domus ingressus aliqd eet furatus,
nam sey hanc nocte danoz claudere so
lent; Explet in eo, qui roborez in sta
uam publicam amputans et hanc adue
nientem uidentz ramus deiecit, hanc qd dicit,
culpa leuis est, facere aut dicere, uel
omittere, id quod hanc diligentiore n fa
cient, n' dicent, uel omittent. p. Eg.
si portor meo uelut qua ei refacienda

dedi profuit sepro ponnace que ab amilla
nimis calefacta veste adusit, postore id
n' prudente. Aliud si ponnacopola duas
pissides equales gatis et jllis sed ducetas
pnes yllientes habeat, et ex una psside
de ponnacul o groto noium, et ut loquuntur
opiu p apio; Culpa leuissima est, facere
aut dicere aut omittere, quod hoies dili
gentissimi n' facerent, dicerent aut omitt.
v. g. si comodatoris catena aurea quodam
regdat, qd in cysta cany claudat, uerul
an repagulu seu sero sit remissa n' pael
aut tentet. Aliud si uir dachy de lectio
ne ad studiosy aut sermone ad populul ha
bendo cogitans ingrediat templu, ibiq
applicatis manibz oret, post finitiorae
de lectione et sermone ibem cogitans
libri qm in ma ^{nibus huiusmodi et impare oratione} ~~oet~~ post finita oratione
deponit, obliuiscat, rurq culpa diui
ditur in ea que gessit in gntendo, et in
ea q' ppo posita est in omittendo culpa
commissionis est id facere, aut dicere qd
qd omitti debuit, ut si equus comodaty Baji

ut Basilea ducens in Bellu fuit ducty 208
aut romul arboris dicens plerumque quoniam
quis indit n^o moruit, culpa amissionis est
siqs amittit id qd dicere aut facere
debet ut si equus capens vitium habente
vendidit, et vitium laesit aut si equus
comodato datus ferrum unguis amittit,
et quodammodo unguis alius fieri nec
ravit. et Equi unguis fracto est.

TITVLVS, IS. TVS.

Quibus modis recontrahitur obligat.
Hactenus de fractis in qre p^o dictum est
sape ut ad ffectalem coru^m p^o tractatione
deveniamus et in primis ad eos q^o recontrahunt
quomodo in hoc tit. 5. spes enumerant nempe
mutuum, indebitum, comodatum, depositum et
pignus de q^oby ordine.

Et in principio tituli

Et q^o primum.

Primum igitur tractat q^o recontrahit re p^olicit
est mutuum q^o si definitur ut qd sit tractus
quo res p^ondere vocantur mensura q^o tractus alteri

quod in specie si definitur, quod sit id de quo nec dare
necali nec civili debetur solvitur, Ex quo ista regula
apparet, quod si indebitum solvitur cum cui solvitur
sit re obligatus id est, conditione indebiti repetitur
ut hinc et l. i. ff. de iudic. indebiti Mol. d.
disp. 568. Hinc huius generis in specie generis
quod cum actus agentium non operentur ultra eorum
intentionem videtur l. n. aq. ff. si certum petatur
ac solvitur solvens distrahere potest: quod distrahere
intendat ut ait Grop. in fine hinc infra.
in lib. de obligat. quod ex istis generis et numeris
quod in hinc re id est actuali solvitur quod
hinc non potest. Idem in hinc libellus et translatio
est Mol. disp. 53. Duo ista generis ut
quod indebitum locum habeat ut pariter actualiter
sit solvitur et ut solvitur fiat errore solventis et
accipientis non potest. si quis scienter indebitum solvitur
donare videtur quod l. cuius. ff. de reb. fr. quod si a.
indebitum indebitum recipienti fiat indebitum
est. Idem in hinc l. et translatio est Mol. disp.
535. ac falso declinat pariter quod l. falsus
ff. de furth. est a. duplex indebitum civile et naturale
ut si quis vigore obligat in rebus vel nudis verbis
vel aliter in solo imperfecto relicto solvatur ad cuius
solutionem alius de iure non tenetur et hinc casibus

210
quibus locum habet argto. l. cuius. C. de jur. et factis
honor. l. ad salu. Molin. diff. 567. circa medium
- id est indebitum naturale sed civiliter seu ex diffpos:
Juris civilis tunc ut si quis soluat id quod professus se
debere in Chirographo a se dato. g. l. et dd. in c.
f. de cond. indebiti. - et in debito naturali et
civiliter ut ipso soluit id quod nullo iure est debitum, sed
nec nec naturali nec civiliter obligatus est hoc et
sane casu repeti potest, ex quocumque errore si solutus
ut dd. hic. Et aliquid indebitum ope exceptionis
nempe ipso quod naturali et civiliter obligatus est, ope
litae et exceptio de qua re latius dicemus hic. c.

Et Item quod cui.

In hac parte de re gratia per se dicitur, et quod
datur appellatur. De a, quod datur ipso utentis quod datur
seu gressu r. d. in glossa in copumio extra quod datur.
Definitur a hoc modo quod sit aliquid rei ad usum certum
vel tempus gratuita gressu vel eo finito eadem in
se restituatur, ita glossa, in cap. un. extra
comodati. De i. gressu ut genus de fionis ostendat
indicet, quod datur re gressu, actualiter tra
ditionem requere, g. item is. l. i. g. is quod
f. de obligat. et act. itaque si uti promissio de
mutuando non est mutuum et promissio non est p. m.
fatis, ita nec promissio de comodando, et quod
datur, ~~ad utilitatem~~ d. Juris. Que additur parti

Et gratuita, ostendit de nra comodati ee ut grati
quodatur, si n. mercede usufructa fit, n' est comodatu
De ill' locatō si p'p' re' debet pecunia § nro. l.
si ut cento § re' filij. ff. comodati vel p'p' in
nominaty, si aliud interueniat. l. i. § si q' seruit.
ff. de p'p'li. Vox. (rei) gratij est p'p' q' om
rem huc mob. huc immobilem, n' solut' q' iure d'ni
nro est, sed et in eam in q' solut' ius aliqd' habent
quodam posse h' ius habitationis h'q' aliter de
hospicio comodari p't. l. ff. comodati aduocij ad
centu' usq' vel temp' ut distinguit a precario
q' n' ad centu' vel temp' aliqd' quod' sed ad p'lo
utut' quodentij. l. i. c. i. l. estro ead' Mol. d'p.
555. Couar. lib. 2. nor. resol. capite. 35. n. 17.
Manoh. de orb. iud. lib. 2. cent. i. cap. 13.
hui' plane q' sign' est q' comodatu n' transferri
d'ni' p' solut' usq' rei quedi, quin imo nec pos
sessio transferri. Sed quodam q' comodari
quodatu possidet. l. rei comodato, ff. de
rei comodato. Et l. seij ff. comodati. et p' hanc
partie. Distinguit' quodatu & n' huc in quo
n' transferri d'ni' propterea addit' q' d'
(Et finito) Quia ante repleti repleti neq'
l. in comodato § hinc ff. comodati r'ot' est,

go strachy ab initio sunt nullis postposita.
 necessitatis. C. si quis, ff. de obligat. et act. neg.
 n. illy p[ro]sentia. C. in civili c. de
 rei vendicis, p[ro]sentia. Deniq[ue] ut eade[m] res p[ro]sentia
 na eade[m] et ipsa quo accepit, quodatorij
 quodatori restituere debet p[ro] p[ro]sentia in p[ro]p[ri]e
 cupio hinc et ob id. de ea ipsa restituere
 de tenet d. l. j. & ij quoz. Item quia in hoc
 strachu ipi strachu p[ro]sentia, soly
 h[ab]et d[omi]no p[ro]sentia quodante permanente, h[ab]et
 go unu[m] p[ro] altero inuito reditorie solvunt
 l. i. & i. ff. de res crediti, porro ut nulli
 illegit[ime] q[uo]d in hoc strachu sit p[ro]sentia, nota
 d[omi]no q[uo]d quodant h[ab]et modis p[ro]sentia q[ui]nt j.
 in gram solus quodatorij, ut sig[is] albei
 sequi comodat, ad p[ro]sentia Bopla
 r[ati]o solus quodant h[ab]et si d[omi]no lamulo vestre
 comodat, ut si bene vestro maior habeat
 no p[ro]sentia p[ro]sentia d[omi]no n[on] ornat, aut si no
 rity suo usori aut p[ro]sentia p[ro]sentia annulos
 calens monilia aurea et id gen[er]is,
 honorij sui eoa p[ro]sentia, d. l. si a certo ff. q[ui]
 nodati. Et in gram utriusq[ue] ut si d[omi]no casu
 p[ro]sentia eoa quodant exhibere velint, et any
 p[ro]sentia vestre comodat, aut se quoniam instituire

insubere cogent et alter sua nasa Sciog Colesio
patris et alia nasa uny antea quadet l. in
reby § hoc f. d. lit. i mo capu de leuissima
quoy culpa comodataris tenet adery si
leuissima eius culpa intereat vel deterior
reddatur comodanti, ad interce estimay,
rei et damni obligat. l. i. f. de oblig.
et. act. d. l. si ut centos l. in reby f.
quodati. c. un. extra eod. rō capu de
dolo et lata culpa qd dolo equiporah
tenet d. l. si ut cento § interdu, si neli
cōa f. quodati l. i. § is quoy. f. de oblig.
et. act. glos. in d. copite hui. a verbo leu
uissima extra d. lit. 3ro u. capu solut
de dolo et lata culpa nullo modo de leu
issima tenet § glos. in § nro hui. d. l.
in reby, ubi glos. in d. cop. uni. extra quo
dati

§ § probereca.

In hoc § tractat de alio fructu qd re plicat
sc. de populo, de populo a. ulpiano autare in l.
ist. de populo de oppono et de ysi alteruigna
in populum. de fining. ut ut et ra d. l. l. c.
et § modo hui. colligit ee id quod alium capu
dienda datur seu qd in ides pelidit, Est glos. in
quo aliquid alicui custodiendum tradit et dat.

ac prinde integrum illud restituat Molin. diff. 222.
 nec u. salis est ut qd depositum celebrasse censetur
 cum aliquo si in domo illius aliqd ponat nisi
 is custodia illius suscipiat aut ei dicat
 trado tibi hanc rem in custodia ut colligi
 lex l. si eo § ult. ff. de uinc. gentium, illige
 nisi is cura ex munere suo ad custodiendum habeat
 ut sunt stabularij, naucae, cauponae, iurici n. si
 huius ad id erit qd illo officiente aut sciente
 in domo illius reponat res ut colligitur ex l.
 i. § ult. Et l. r. § naucae, cauponae, stabu-
 lary atqz hoc quod priore parte § nri. nunc
 ad altera qd incipit in respu sed is ex eo p.
 deueniendum, et paulo alius res repetenda
 decenduntur primo ex dolo culpa tenentur
 depositarius, itaqz qd depositum in gratiam solius
 deponentis sit, ut reyaloriter fieri solet, si
 res pereat aut de leuiori reddat solum de dolo
 et lata culpa tenet qd dolo inq. tractat qz qui
 ponat l. qd parua, ff. de robri, n. uero de
 leui aut Cuiusmo culpa, multo miny de culpa
 postulo l. i. C. de positi. l. i. § ult. ff. eod.
 Et de eo loqz § nri hui ubi res reddat
 inqz hui impulet qd negligenti amico rem

rem custodienda tradiderit, sunt in alijs casu
in qbus depositarius et de culpa leuissima et
casu fortuito tenet i. ep. si parat inuenientis
ut de leuissima culpa tenet, sub ep. de
casu fortuito aut tunc tenet x. pacto standu
ep. d. l. i. § si quenerit, et § depe, aliter
ep. de. depositarius in mora fuit, aut utendo
re deposita, q. deponentis bene placitum aut
alia rae ei n. p. m. res deposita perest,
aut de tenion reddat. l. si in. ff. si a. §
uel. iuncto l. si plures § uel. ff. de positi.
Molin. diff. 5. r. y. rdo casu qdo depositus
utrimqz graa celebratus fuit ut qdo depo
sitarius q. seruando deposito aliquid auerit, te
net et de leu culpa, n. u. leuissima, q. n.
notius tunc q. racty transiret in locum, et
q. ductu ad custodiam illius rei, ac p. inde q. se
ad rem custodienda locaret solum de leu culpa
tenet, ut patet ex infra dicendis. lit. 25
et docet Molin. diff. 2. y. 2. q. staty ex d. l. i.
§ si q. 5. uestimenta et § si q. 5. seruit. i. de. ep.
dicendum qdo alium tradit in depositum eius
officium amera h. rem substat custodia, q. q.
ex eo quadam reportat. quales sunt statulor.

Caupones et nautae compositione eorum rerum
 que in nauim uel hofficiu inferuntur talej ite
 sunt q eurus uolo hnt, compositae tritici qd
 ut dicitur apud totos et alij similes hi enim
 ad minimum de leui culpa tenent in q. g. l. ca.
 go se. de posidit in ipso et conuictu cedit
 rae locat q. r. et q. d. u. l. i. ut eo q. i. u. l. i.
 ita h. i. in l. nauta. § nautae ff. nauta. c.
 cetera. hi hoies suscipere res in deposito
 eo ipso qd in nauim aut in deposito eorum do
 milibz ipsis aut eorum ministris seu domesticis
 ad id deputatis officientibus relinquantur Polon.
 Diff. 5. 22. dixi notanter. commemoratq ad
 minimum teneri de leui culpa q. i. a. eorum de q. b.
 in particulari est factum tenent et de leui
 sine culpa nempe ut in d. l. i. § i. ad leg.
 hic. Statutez nauta et caupones. § li. n. o. q. e.
 ipso qd in ipso officio et nauim ipsis aut eorum
 ministris officientibus aliqd deponit. Tenent
 de leui culpa si inuereat aut delerit
 reddat q. de p. expressa in l. 3. § hoc edi
 do q. u. l. i. antecedentibus et q. l. i. ff. nauta. c.
 Raa est q. nisi hoc est statutu ma. d. arez

a pigno n. deducitur qd de manu in manu traditur 217.
Polin. diff. 5 2 § et a specificis acceptione hanc sumit
pignus hinc definitur qd tractus quo res creditori obli-
gatur et devincitur in crediti securitate ut eo n' so-
luto ex eo solvitur, Polin. diff. p. 28. et varie
dividitur. primo in vrea et particulare illud est
cum oia creditorum bona debitoris sunt obligata hoc
cum uno tm' res devincta, puta predium prout
vdo distribuitur qd quod aliud h' d' quentionale aliud
plurium aliud vero iudiciale. Pignus quentionale
est qd multis q'sente creditoris et debitoris q' p'hibet.
procuratoris qd qd iudicij scilicet cum procuratoris decreto
et mandato ante seam definitiva ob p'actum ma-
ciam, alter p'pendentium in possessione bonorum
p'sumamq' imittitur, na p' huiusmodi immissione reale
h' pignoris p'lorij p'lorij acquiratur p'p'nt' cent.
i. obf. 28. dicens qd q' solus decretus et manda-
tum iudicij de immissione pignus p'lorium n' acquirat
sed tunc demum si immissio actualiter h' facta
et p'hibita. fidei docet Polin. diff. 5 28. per
l. n' est minus ff. hoc tit. Ex q'by colligitur quod
pignus p'lorium differat a iudiciale qd illud ante hoc
p'act' seam a iudice p'hibetur. vdo qd illud q'be
manu hoc necesse n' p'p'ponat. Cavendum a. in

in eo quod utrumque actualem immissione in bona
negat, ita quod de decretis de imitando in
seessione ius pignoris non tribuat per textum in D. C.
non est mirum, sed hoc lib. Et ibi Bart. Mis. d.
obser. reg. cent. i. Molin. d. diff. 5 r 8.
Sic diffisio est quod pignus aliud sit expressum, aliud
tacitum. Expressum est, quod expressa particula
hione est constitutum tacitum quod autoritate legis sine
vel ulla particula expressa hione est constitutum
soto lib. ff. et l. in quibus coram pignus tacite constituitur.
Diximus quod pignus sit utrimque constitutum per textum
creditor non accipiendo aliquid re a debitore
loco pignoris quo magis sit illi in tuto debita
ut eandem re ipsi debitori soluto debito actione pignoris
morantia reddere teneat, ut hic. Tunc a. demum
illa actio quod debita integrum solutum est,
vel eo nomine creditori aut alteri ipsius nomine sit
facta l. solutum § solutum ff. de pignorat. act.
Vel denique oblata pecunia et designata in loco
publico deposita quod creditor ea accipere po-
tuit iuxta l. accepta C. de usuris et obiter
notandum in solutione quod tantum fructus quod
precepit creditor vel accipere potuit, l. i. et
l. de pignorat. act. Ades ut si creditor in ex

fructibus perceptis pro est debitor pignori ipso iure 215
liberatum sit, l. i. C. de distractione pignoris
nec n. fructus percepti lucro creditoris adesse de-
bent, sed quoniam in forte, alias usus quilibet
cap. i. et rdo ex de usuris. Molin. diff. 535.
Ultimo ex quo notandum creditore in pignore su-
de dolo malo et lata culpa et levi teneri no-
tissimo. multo minus de casu fortuito, rdo est, quod
quod quibus celebratur pro utriusque, tunc levis culpa
pro pfectum. l. si ut certo. nunc videndum, si com-
dati, periculum n. pignoris regulariter pfectum ad
debitorem cui ipsi sit dng, n. a ad creditorem. l.
pignori, C. de pignorat. act. nisi creditor culpa
pcesserit, vel creditor in se casu fortuito casu
fortuito periculum suscepit, l. si creditor. C. d. tit.
tenetur a. creditor casu fortuito p bare pfectum
cum est talis casus qui citra eius culpa n. pfectum
ut furto, et incendium, d. l. si creditor, et ibi
D. Molin. d. diff. 535. atque in hoc differt
pignori quoniam a pro bono nati pignori pto
vni sit solus tenetur de dolo, et lata culpa n
n. de levi, ut hly in l. pro bono ff. de bonis

autoritate Iud. poss. Mol. d. depp. in fine

TITVLVS, XVI. DE VERBORVM OBLI gationibus

In precedenti titulo de i. specie tractatur sc: qui re
tractantur, dictum est, legatur hunc eda species qua
liber sc. verbis, obligatio tractatur et illa de verbo
rum obligationibus, q. alia supulatio d. agenda.

Ad rubricam, principiu
ut §. in hac re.

Dicitur stipulatio ut traditur hic in principio a
stipulo qd fionus appellatur, a stipite forte descen
dens, descripturum, quod sit verborum scriptis qd is
qui interrogatur, respondet, daturus facturusq. se
id quod interrogatus est, Ex quo descriptio colli
gitur i. q. ad validitatem et forma huius qd
verba intervenire debeant, et ut verby verbis no
calibz utatur, li ff. de verbis hoc lib. unde nullus
surdus et infans stipulati n' pot, nec et stipulatio
prohibetur, si quis rogatus, promittis? Et altera
capite sedem omnia, et omnia olim n' libet verba
ad prokendo stipulati sufficerent, et plerumq. qd
prohibetur ut libz in §. in hac re, et hoc verborum

sollemnitatis Leonis Imperatoris constitutione sublata est, 216
l. c. hoc lit. si quis hodie obierit saltem eq,
nolentibus stipulationem recipi, puta si stipulans dicit, qd mihi
sine? n' est necesse dicere qd nullo. Sufficient enim si alij
verbis et alio sermone essentis sua declarat, l. 1. §. 1. ult.
Hoc lit. rdo ex descriptione colligit qd si in hoc
tractu stipulationis diversitas circa rem vel quo
betate contingat necesse stipulatione cu de nro casu
dem sit ut precedat interrogatio et subsequatur eorum
da responsio et antea conformis sit interrogatori
aliqui si a facta facta interrogazione aliena
sit, responsio, inutilis erit stipulatio, veluti si interrogatus
pure sub conditione respondeat, si stipulator facta inter
rogazione et n' in quicquid responsione data disce
dat & proterea. infra. de inutilibus stipulationibus.

Ad & vlt stipulatio, et sequentem

Ex his est notandum qd stipulatio alia sit pura, alia
indiferens, alia conditionalis, stipulatio pura est,
q' sit sine additione diei, vel conditionis, et eius
modus est qd ita promissum est statim petri pot. ut hic
est l. cedere diem. §. de verborum significat.
Et ius in hac stipulatione veris nomine res statim
petri pot. in hoc verbo statim spectum pling; cu aliquo

aliquo temporamento temporis intelligenda sunt,
nec n. creditor in mundo cui solio venire in
raty est debet, ut ait ait Jurisconsultus in l. qd di
citur, ff. de solutionibus siqz creditor n. statim exi,
gere pot, qd ei debet, sed post modicum temp
ordibus Judicij definendum. Glo Menoch. de
solit. Jud. lib. 2. c. 109. stipulatio in diem est
qdo n. pure sed ad certo die certa vel in certa
dumodo certus sit casus ventura aliqz ad interrogatione
precedente pmissus est, effectus hujus rei est qd statim
qd debet, sed demum adveniente die pelli
pot, d. l. cedere die stipulatio yditionalis est,
q plane a futuro ex in certo eventu et qui se
indifferentes sit ad ee et n. ee pcedet, obligans
suspendit, & sub yditione d. l. cedere. ff. de verborum
obligat. Dixi q plane a futuro, qz si stipula
tione sit adveniens yditio, de presentibus aut materi
is, quia si libere consensit, aut fuit, obligat
n. suspendit quoniam si a parte rei ita se ha
beat, statim valida, sin minus in valida est, &
yditiones huius adveniens, eaqz in certo, et qui se

indifferentes h[ab]et, quia si aliquo ydicio ad altera ydicio^{217.}
nis partem debet munito sit, in et si defuturo sit,
obligat in n[on] suspendit, ut si eras sol orietur, da
bo tibi centum, l. si pupillo § q[ui] sub ydicio
ff. de ransonib[us] ubi hoc verba h[ab]et. Qui sub ydi-
tione stipulatur quod o[mn]ino existituro est, pre-
videt stipulari rep[er]ant[ur] hui[us] § l. 4. tit. 12. ad
§ h[ab]ere et sequentem dicta part[em], dixi utrimo ob-
ligatione[m] suspendit, quia hoc p[ro]p[ri]um manus et offi-
cium ydicionis est, q[uo]d artus et q[ui]bus suspendat,
Ideoq[ue] ante ipsius existentiam obligatio nulla oritur
hinc est quod solutus ante ydicionis eventum rep[er]ti
possit, quia nec dicit debet l. sub ydicio § hoc
lit. Et p[ro] hoc dicitur o[mn]i stipulatio in diem quia
si id quod in die debet, solvatur ante diem, re-
p[er]ti n[on] pot[est], l. qui die § de ydicio indebiti
Ad § finalem.

In hoc § finit[ur] alia divisio stipulatum a nos-
tra desumpta q[ui] et divisione tamini in istis verbis
definitionis, daturu[m] facerent[ur] et licet faciendi
verbum sepe p[ro]lat[ur] accipiat[ur] adeoq[ue] sem-
p[er] faciendi eam p[ro]lat[ur] dandi, solvendi, munito-
ri iudicandi, c. l. verbu[m] facere, ff. de verb.

de uerbis sig: hoc in loco ubi dationi apponitur
cum dicitur aliquid dicitur, qui uirum dicitur
latione nulla quinet, v.g. facis donum quod tibi
quibus nec factum, hic faciendo opus quod aliud
relinq, ad res nulla in te transfero, et aliud est opus
aliud factum ipsum, uera est do tibi decem, sicut
hanc et. ipse donec transfero in te pecunia sicut
Et quis et stipulatio mixta quod in dando et faciendo
simul quibus, reperitur quod hest in l. ueteris c.
de gratando et quibus: stipulatio. l. quod seruus § i. ff.
de conditionibus et de morte. n. in pterea, diuisio
isthaec imperfecta censeri debet, cum sub duobus
simplicibus expressis casibus quod mixtu apprehendi
in gesso sit, ut tradit post hanc et post.
Nicolaus Notius in c. de diuis. stipulationum
n. 7. c.

TITVLVS XVII

DE DVBUS RESSSTIV

Landi Vel Promitendi. c.

Precedenti titulo tractatum est quomodo unum
aut singuli singulis rebus quod stipulatur aliud quibus
nunc hoc titulo. de duobus rebus stipulandi et quibus

218
promittendi tractatur seu agitur de stipulationibus
pluribus aut e contra uni quidpiam promittunt, rei
promittendi seu debendi sunt, qui pro se una eademque
rem principaliter et voluntarie ex una eademque
causa in solidum promittunt, Germ. Salt. Schuldner
quid obligator, rei vero credendi seu stipulandi
qui ex una eademque causa unus duos pluresque prin-
cipaliter obligatos habet. Effectus stipulationis duo-
rum rerum debendi et credendi est quod rem promit-
ta quilibet promittentium civiliter stipulantibus
in solidum debeat, siquidem una eademque obligatio
sit, Et si ex utroque parte plures sint personae
cum una eademque re debeat, sequitur si unus eam sol-
vat uni debet alteri et contra debendi ita
vero ut adveniens eam pro dimidia parte habeat, regu-
lum l. reus § hoc tit. Et si unus correi debendi se
promittendi in solidum sint obligati, ipso in iure
duobus privilegiis gaudent, primum est, quod causa reo-
rum alteri debeat, examinari, nec unus sine
altero queri potest. ff. hoc tit. ita, alterum be-
neficii est divisionis exemplo fideiussorum in
hoc ut in in partes viriles sibi queratur
et ut inter eos obligatio dividatur. d. § hoc ita

Et hoc de iure sunt nisi alter adhaerens aut obsequens
vel n' sit solvendo vel nisi huic beneficio renun-
ciauerit gloss. in d. auth. c.

TITVLVS XVIII DE STIPVLATIONIBVS seruorum. &c.

Subiicitur in hoc titulo alia stipulationum diuisio sc.
quod stipulatio alia fiat obij, qui sui iuris sunt, alia u.
qui alterius parti subiecti sunt, ut sunt serui
hered' cu' hui' tituly p se claus' sit eiusq' exiguus
atq' pp ob oblat' in hui' Christianos seruitutem p
ea que tradit in cap. penultimum u p. § ii.
ideo in hoc lib. n' est commemorandus.

DE DIUISIONE STIPV- LATIONVM.

Traditur in hoc titulo alia stipulationum diuisio a
causa efficiente desumpta sc. qd' quaedam dicatur que-
tionales, quaedam iudiciales, nonnulla p'lorie ac deniq'
quodam mixte seu cois, questionales sunt q' ex
pacto seu questione p'phetentiu' subiectam capiunt
& quent. hui' iudiciales stipulatioes sunt q' iure
civili ex ll. Senatus q'ualit' Imperij q' stabul.

219
Ceu principis dicitur n. a. o. uere ploris inuenta sunt
& iudiciales hic, huc plura de n. offendendo ut siq.
sibi periculum ex minis alterius imminere metuat
propter aduersus minantem securitatem et cautionem
de n. offendendo petere p. l. illicitos & ne poten
tiores f. de ff. de offic. p. fidis alia expla sunt
in textu hui. protoria stipulationes sunt que n. a
iure civili sed a protore in suis edictis adinuenta
sunt; & protoria hui. illarum expla sunt. damni in
fidei cautio q. periculum vicinarum odium minantium
ruina cuiuslibet p. ut toto tit. ff. de damno in
fidei item cautio legatorum, quando n. testator
reliquit in testamento legato in diem, legatorij pro
terunt petere ut hores caueat de p. fando lega
to ex parte die toto tit. ff. ut legatorum noie
caueatur, quis huius rei h. d. effectus infra l. ca.
infra de p. p. p. et temp. actionibus dicemus
stipulationes mixtae seu geminae sunt q. recipiuntur
in q. d. a. coply o iure protorio in q. d. a. u.
o iure civili introducto & casus hui. ut est cau
tione pupilli salua fore plon n. in donae tuto
ris introductis hanc cautionem ut toto tit. ff. re sup.

rem pupilli salua fore. ideoq[ue] est probatio
que eodem alibi est iudiciali a iure civili inuenta
sc. q[ui]do plures sunt tutores unius pupilli et alter
alteri offert cautione[em] quia tutor d[icitur] ad g[e]n[er]a
lorem si uis administrare caueto rem pupilli salua
fore q[ui] si n[on] uis cauere, ego caueto et admini
probo isto inq[ui]t cautio est iudiciali et de
ca est testy in § Sed si eo resto sup. de
solidatione tutorum.

DE INUTILIBUS Stipulationibus

Haec enim dubit[ur] est q[ui]d sit stipulatio et quotuplex
num hui[us] declarabitur que stipulationes sint inuiles
ut a g[e]n[er]is cognoscatur q[ui] utiles stipulationes sint, et sup[er] h[ab]e
bit. multos et uarios casus recenset, ab quos stipulationes legu
proceptis n[on] g[e]n[er]ales inuiles reputantur. Clariorij a. do
ctrina et breuitatis graa tota hanc rem in q[ui] par
tes redigemus in i. parte declarabimus quomodo pp
defectu et inuiliu[m] moe seu rei in stipulationem de d[omi]no.
In r[ati]o[n]e quomodo r[ati]o coe simili, in. 2. quomodo
roone coe simili, deniq[ue] q[ui]mo r[ati]o coe efficien[ti]s
seu g[e]n[er]is defectu stipulationes inuiles dicantur.

Ad principium et duos §§.

Item a. § si impossibili est. § hunc.

In his & tractat de i. huius tituli parte, et declarat^{220.}
q^d stipulae dicuntur inutiles eae defectu casu moali
eodq^e subsequentib^{us} res apprehendi p^{oss}unt, i. res que n^{on} fut
uere nequeunt, velut hoc mortuus Chymera f^uit,
procentibus inutiliter in stipulacem deducunt, idq^e
lae rae, q^{ia} n^{on} entis nulla sunt qualitates et acciden
tia ut h^{ic}. § i. et l. si hoc f. de verb. oblig. Disi
que nec sunt nec ee p^{oss}unt quonia^m si tales sunt que
possumt existere ut si fructus nasciturii p^{ro}mitant^{ur}
sali n. stipulas in effectu in obligacem deducit l. in l^{ite}
dum f. de verb. oblig. rdo res sacras, religiosas,
publicas, liberu^m homiⁿem item et rem p^{ro}pria^m
in stipulatione inutiliter deducim^{us} & ide^m p^{ro}mis
sio p^{ro}missio p^{ro} facti alieni, inabilem red
dit stipulacem & h^{ic} h^{ic}, tertius n. cogi n^{on} p^{oss}unt ut
p^{oss}unt in quod inter me et de actu est l. n^{on} debet
f. de reg. d. Huc in^{ter} p^{ro}cedit, nisi q^{uod} expresse
p^{ro}mitas se se actum curaturum, ut alter faciat
pro caso diligenter curare debet, ut q^{uod} p^{ro}missio
fiat p^{ro} eum que p^{ro}missio facturus ita h^{ic} in d^{ic}to §.
in fine rdo est q^{uod} hoc caso n^{on} alienu^m factu^m sed p^{ro}pria^m
p^{ro}missio p^{ro}missio, d. & si quis. quod si in diligentia
p^{ro}mittentis p^{ro}missio ad faciendu^m compellere n^{on} p^{oss}unt, liberat

promittens. l. quoties f. hoc lib. qd stipulatio inutilis
est ratione ead moaly si eade impossibilitat yditiis noa
facto uel iure adijciat, & impossibilitat huius est l. impos-
sibilitat ff. de uerbom obligat, ratio est qd prostantes
apponentes tales yditiones uidentur ultro ee in ea
causatione ut nihil agi existiment sicut impudent
sibi met ipsis qd n' clariore et apertione leges pra
ctici dixerunt, l. ueteribus ff. de pactis q sup. l. r.
lib. it. dicto. & horey et pure.

¶ Et si quis alteri et sequente.

In his & agitur de secunda parte tituli nri ubi tractat
quomodo stipulationes sint inuiles ratione finis, est a. si quis
stipulatur ut qd huius agat, hinc est qd qd alteri
stipulatur, et se stipulando accipere obligatione n' pot
l. stipul. ista & alteri, ff. de uerb. oblig. et l. quicunq
ff. de oblig. et arb. uerum limitat primo, si qd si quis
cedat ei in cuius parte est, si filius patri stipulato
obligationem accipit. ratio si promittens alteri dicit
iureto id qd sitmet ea ratione qd huiusmodi factum
neqz in dependit dicitur soluti neqz in desit qd
dicitur uerget et p qd sequens seruanda, c. qd de
pactis in glo.

Limitat. 2. si stipulanti interit uelut. qd si tibi edi-
ficare domus, et qd impedire, possum stipulari a tuis
ut edificetur hoc cope ualeat stipulatio, qd mea inter est
& sed est si quis huius et l. stipulatio, & si stipulatio ff. de
uerb. obl.

Ad § Proterea et sequenti ad § alteri.

In his § tractatur de tertio tit. nri parte, et declaratur quomodo stipulatioes sint inutiles rae cae formalij
 na' cu' forma det noem et ee rei, et stipulatioij forma
 sit ut ad pcedentes interrogat apta legij responsio
 idcirco rae cae forme imprimis inutiles sunt, si pp: si
 ad interrogata n' sit apte responsio ut si stipulator
 interrogat quare, et pmissor respondeat sub qdilio
 ne, et e' q'ra, si stipulator interrogat sub qdilio
 tione et c. na' quoties q'ra' stipulatioij partes dif
 ferunt in parte vel q'ra' vel in pte hunc inutilis
 est, stipulatio ut hic § proterea, et § quoties, rae
 inutilis est stipulatio rae cae forme si inter absentes
 sit q'ra' cu' n. pmissorij verba stipulantij et
 stipulantij, verba pmissorij exaudire debeat, ad
 diffinita aliorum q'ra' hunc qui solo q'ra' pmissorij
 q'ra' pmissorij nisi sint presentes, et verbis
 in ptesentia utant n' pnt celebrare stipulatioes
 § verborum hic.

Ad § ite in utiles et legij.

In his § q'ra' ultinia tituli nostri p'nt in qua
 docet quae stipulatioes sint inutiles pp defectum
 rae cae efficientis id est q'ra' qui est in stipulatioibz

causa efficiens l. i. §. quætionibus. De verborum
obligationibus. unde et ex utriusque sententia stipulatio
efficiatur. Ideo ea inuilibis quæ si error inter
cedat ut si de alia re stipulator de alia
promissor senserit, §. de alia re hic l. q. si
nullus §. hoc lib. item et eadem efficiens
in ratione personarum stipulationes inuilibes repu-
tantur, si stipulatio inter patrem et filium inuili-
tis est quæ furtione quis una eademque persona
censetur §. et uero, hoc lib. Similiter furiosi
mortis capiti uero pupilli quæ et adigi quædam
stipulationis celebrare nequeunt, cum nullo
lib. ipsarum uolles et quædam agunt sine ratione et iudi-
cio furio fieri presumunt, ut hic §. furiosus §. de uerb.
obligat. et c.

DE FIDEI IURATORIBUS TITVLVS

Statens de uerborum obligat. seu stipulatio principali
ad huc est, num de accessoria seu fidei iuratio age-
dum uerbis n. ut Caius ait in l. i. §. uerbis fidei
iuratoriæ uel nro uel alieno nate quæ a. alieno
nate obligantur fidei iuratores appellatæ de quibus hic.

Ad p.

Et §. et principium et §. in tibus 222

Fideiussor est ad colligendum et principio huius persona idonea quae alterius obligationem in se suscipit. eamque implere stipulatione promittit capite quo principaliter debitor ab ea se non liberet, persona generis est, quae significat substantiam realem per quam homo exerceat quod dicitur Boetius in Boetius nugentis Vallo gram. elegantissimum c. b. ubi bruta personae et ineptissime offeruntur additur idonea quia non omnes fideiubere possunt ut sunt clerici et multo magis religiosi, extra cap. de fideiuss. et quod fideiussio sit officium seculare cui clerici se immiscere non debent quod solo libro huius, ne clerici seculariis negotiis hoc in casu Gronovius talis est accipiendus expandendum ne clericus frequenter et per se facile fideiubeat, semper si in causa necessitatis aut pietatis aut in quodam bene ecclesiae aut per altero clerico fideiubeat, glossa in d. cap. Mol. disput. 540. rdo mulier ad fideiubendum ita ut cum effectum obliget idonea persona non est, solo libro ff. et C. de senatus consulto Velleianum nisi iuris beneficio renunciantur, ubi in distinguenda inter renunciationem factam extra iudicium et factam in iudicio, prioris casu fideiussio

n' ualeat, qd eade est fragilitas in reuocacione
q' est in fideiusore c. finali & finali ff. d. l. l. c.
mulier c. eade, posteriori casu ualeat, argto legij
penult. c. de partij et c. ult. C. qdo mulier tu,
telo officio c. Molin. d. disp. iro, limitatur in
hoc n' pcedere si de privilegio suo n' fuerit facta
certior, na ad incognitum et incogitatum n' extendit
iuxta illud qd caret ignotus est, Ignoti nulla
cupido, et ad docendum de certioratione satis n' est
si notarius in instr'o ponat, faminat de suo privilegio
certiorata nisi notarius sint qle privilegium Velleian.
Vere docet Geil. pract. obs: l. r. obs 77. no' est
hoc semper uerum est, qd dicit Auor. uariarum resolut.
l. r. c. 3. n. r. p' instr'o notarij p'pna sc' si scribat
ea qua intelligit plura hoc dene si quis sine
uelit q'libet potest, Molina. d. laro. particula
alterius, obligat' n'eam fideiusorij q'libet q' est
obligo n' p'pna, sed alterius q' usq' odes necia
est, ut hinc obligat' alterius fideiusorij q'libet
negueat c. ubi et c. q' coiter, ff. hoc lit.
nec referat, ualidne h' obligo In' uel civilij
ucl utraque nam et p' notari In' obligat'
recte fideiusor interuenit ut hly hic in § in oibz

et in l. fideiussor. § fideiussor. ff. eod. n. interest. 273
obligatio ex contractu vel ipsi ex delicto demodo hoc ad pe-
na pecuniaria et non corporale fiat, vel ipsi nato,
Et in l. c. grae, ff. hoc tit. Ex hoc posticulo sic
explicato inferitur. i. quod nulla sit fideiussio
ut principalis non est obligatus. Molin. disp. 540. rdo
¶ sicut potest ut principalis naturaliter in sit obligatus
fideiussor ut naturaliter et civiliter simul, ratio est
quia fideiussio semper sit stipulatio ex i. actio
occurrit, l. i. d. r. C. hoc tit. Inferitur etiam quod fidei-
ussio non ualeat, ubi ad plus se obligat fideiussor quam
principalis sit obligatus § fideiussore contra hoc
tit. ubi hoc de re latius. postulo stipulatioe
nihil ostendit stipulatioem de fideiussoris subiecta
et non ee. l. Blandit. C. hoc tit. § fin. huiusmodi
si in intro scriptum sit tamen fideiussoris stipula-
tione interuenisse peruenit. C. sciendum ff. de uer-
borum obligat. additur denique. Casu quo princi-
palis debitor (C) que pars sunt fideiussionis
qualitate, que est quod fideiussor quem non potest
nisi principalis sit exussor, quod nomen est bene
sicut a Justin. fideiussoribus gessit, aut. pro
lente. C. hoc tit. et toto tit. ff. de fideiussoribus et
mandato.

nom olim Jura ff. et C. fideiussor, ante princi-
palem queriri poterat, l. na' recte, (cum vero)
l. uicel u. C. hoc tit. l. 3. S. ult. ff. de duob. p. di-
da in doctrina fallit, primo nisi principalis
h' absens iusto modo tradidit in ff. presente.
Mol. diff. 545 secundo si ei beneficio litra
nunciatur Geil. lib. 2. obs. 27. n. 16. et si
si debitor notorie non sit solvendo Mol. et Geil.
d. Loug. et si principalis n' h' solvendi queris
nis, nota h' potens, et reuocari, q' que exmissio
lit difficult, q' talis debitor peremptio h' Geil
et Mol. d. Loug. et si fideiussor querens exceptio-
nem ordinis intermiserit et seueri litem q' p'olari
p'nficit q' capu et ante principale debitore eade
querens ratio est q' exceptio exemptionis est ex-
ceptio dilatoria, q' ante litem q' p'olata oppo-
nenda est, Caues. d. Loug. et si fideiussor
se fideiussorisse neget, na' quidem in p'ona menda-
cij hoc beneficium amittit. Geil. d. Loug. q' l. q'ly
ff. de reuendicatione. si fideiussor se ut prin-
cipalem obliget iure. talis solus p'fideiussor iud
debetur in se tanquam p'p'rius herens
herens quo capu beneficium exemptionis reuocare

centy-Geil lib. 2. obf. 28. Valt. prouey. Juris. ²²⁷
lib. 3. c. 5. Molin diff. 575. qd est, qd uerba gra
hentim debent aliqd operari ad uerba p'dicta nil
operantur si fide iussor beneficium ordinis haberet.
Ad § fide iussor, et si plures.

Quo his duobus §§ de effectibus fideiussionis tractat, quom
primus est, qd populata fideiussorio obligatio n' solum ipse
fideiussor esse ut principalis debitor obliget sed et
sunt heredem obligatam relinquat, id qd rōe est, qd nō
probat est ut, tunc inde actiones ueniunt et in he
redes eorundem nulla facta mentione detur, c. fide
iussoris hoc tit. et c. fide iussores. Et ead. rōe est
fidelis est qd si plures sint fide iussores qd singuli
beneant in solidum § si plures hii, sed et Episto
la diui Hadriani solibus fideiussoribus beneficium
qd diuisionis appellat qd est, ita qd creditor
actione qua h't aduersus singulos fideiussores
in solidum diuidere, siqz qd numero p' bonum debi
tum exire qdellit. § si plures, hii. Et
propterea beneficium cedendum actionum p' qd si
de iussor a creditore postulone p't. ut sibi
solidum soluenti actiones qua principale debito
rem in solidum et qd fide iussores p' rata cuiusqz
partione cedant c. fideiussoribus. c. tunc if. ed. c. r
ut fideiussor ff. hoc tit. Molin diff. 575.

Ad fideiussores

Ex hoc & colligitur quod fideiussor non ualeat, ubi ad plura se obligat fideiussori quam quam principalis sit obligatus. id est hinc in l. gratia. & illud ff. hoc lit. ratio ex ante dictis colligi potest, quia fideiussoria obligatio est accessoria ad principalem obligationem, Ergo ubi non est principale nec accessoria esse potest.

TITVLVS; 22. DE LITTERARVM OBLIGATIONIBVS.

Explicata obligatio quae ex tractatu rerum uerbis expressis fit, subicitur in hoc lit. obligatio litterarum. Describitur quae fit per litteras seu obligatio civilis in litteris seu chirographo consistens quo debitor a se dato futurae numerationis obligatur se ex eadem numeri certa pecunia accipere, quae si non accipit Effertur huius tractatus est quod creditor propter interuentum litterarum actus ex stipulatu ob civilem ipsam obligationem si stipulatio intercessit uel iudicium ex l. quae dicitur, ita glossa et D. d. hic et est tractatus debitori pro creditore datur exceptio non numerata pecunia uel doli exceptio ipsius

Chyrographi, daty a. aucto Chyrographario in prin²²⁵
legio suo, id est, sine p^obationis necessitate intro h^o
nunt, et si exaudiendy testy n^o, hui, post biennium
a. ex eoi d^o. opinione et opponi p^ot, sed hinc
privilegio hui. id est, tenetur debitor qui pecunia
nummerata ee negat p^o bone numeratione facta
n^o ee, atqui saltem coget l. in p^otractib^o. C. de
n^o numerata pecunia Molin. disp. 232 et 257.
Limitatur i. q^o l^o cum habeat in nullo et in dote,
qua marit^o se recepisse p^otest, n^o a. in alijs p^otra
ctib^o, l. in p^otractib^o toto tit. ff. et C. de dote
cauta n^o numerata. in alijs namq^{ue} p^otractib^o q^o
sio rei accepta saltem p^ovidetur p^otesti, q^o effectus
hinc eximiat, s^ope traditioni se fuisse p^otestu^m,
si sufficienter probet, se eam n^o recepisse re
p^otesty illa rep^otesta, neq^{ue} ony iⁿ p^obandi ad al
seu p^otestat, iuxta l. qualiter, l. de n^o nume
rata pecun. Molin. d. 739. uo o. cum in
dote et nullo n^o a. in ceteris p^otractib^o hinc ex
ceptioni locy h^ot, una asseratur q^o in his p^otra
ctib^o frequentius qua in alijs p^otingat, q^o cautio
fiat, et instrum seu Chyrographu^m, creditori aut
fronte ante numeratione tradat^o, q^oideoq^{ue}
iura que adaptant^{ur} ad ea que frequentius sunt

TITVLVS XIII.

226

*Aboluta tractatione de gratiis in q̄by uel uel uel
uerba, uel littera interueniunt nunc in hoc tit̄o incipit
Imp. agere de gratiis q̄ ex solo nudoy partiu
ḡsentia uim et subditio capiunt. talis est emptio et
uenditio, Louctio et mandatu, ut h̄y h̄c eiusmodi n̄q̄
uota impoſita ſunt, ad ſignificandoſ haſ ipſaſ que
tioney atq̄ nudos ḡſentis q̄ ſit ut ſi ḡſententey n̄
ſupendant eiusmodi ḡſentis ut ſcriptura p̄ficiant
eo ipſo q̄ nudos inter ſe ḡſentiat, p̄fecti ſunt, p̄q̄
uim obligat̄ civile atq̄ actioneſ eſto nulla inter
ueniat traditio, aut forma uerboru, uel ſcriptu
ro, p̄ut etiam eiusmodi ḡſentis p̄fici inter abſen
tes p̄ ep̄ſtolaſ q̄ ſibi inuicem nudos ḡſentis ex
primunt atq̄ p̄ internuncios ut h̄y h̄c. Mol. diſp.*

*254. DE EMPTIONE
& uenditione.*

TITVLVS XIV

*In hoc tit̄o agit Imperator de prima ſpe ḡſentiu
qui ſolo ḡſentis p̄ficiunt, ſc. de Emptione et uen
ditione ut itaq̄ ab eo q̄d copul̄ eſt in ſi re expli*

noie (ut testis in principio hic habet). daly orsum 227
in exemptionis et venditionis. Idem habet in l. quon lege
ff. deprehensa emptione, et didimus in de piane
C. de re emptori tradendo) quia alterum subditio
le Emptionis est mens, l. nec emptio ff. de gra
henda emptione ubi Pomponij. Et nec emptio nec
venditio hinc re quae ueniat potest intelligi, hinc est quod emp
tio donec quod emptor emptio ignorauit sit nulla
per testat in l. nec emptio ff. deprehensa emph
mentis a uocatur quod libet res uendibiles, ut sunt res
omnes mobiles actiones et iura Item omnia bona
praesentia et futura quae pecunia estimari
et quoroni potest neque non necessum est ut mens actu
sit, sed saltem si potentia existat, hi olea, iudicij
rebus quod facere potest ualde emuntur non in iis spect
antur, quae mensuram uice sumptum. d. c. nec
Emptio eadem quod diximus uenditione uel
tradere debere, exaudiri debet, si inter esse
proferre uoluit. Et quod denique subditio in de p. pro
tio certo uenditori in nihil dandi) et hinc sub
ditioale quod hinc quod hinc. Et hinc uel hic, pro
hinc uero est nihil seu pecunia, hoc non inuenta
est ut sit mensura et hinc omnia quae in ytra
cty humanos cadunt, ut tradit Arles G. 5. Et. c. 5.

§ Principium.

In hoc principio tradit qd liber emptio et venditio
celebrari soleat, atq; id duob; modis fieri posse
ostendit sc. in scriptis et sine scriptis, sine
scriptis celebrata d; qd gratianus nulla
scriptura facta mentione gratant, quo casu
statim ac de probis p' hio et merce q'libet
licet nec traditio rei nec p' hio, nec iura inter
veniant, licet p'fecta nihil aliq; est, adeo ut in ea
amplius penitentia locus n' sit, q' testatur hic
et l. fiat. C. de arb. et obl. In scriptis
emptio et venditio celebrari d; ut in ea ex
prece de sumpt: p'ficiendo cautus id qd lege
inter formidolos observari q'gratando melius
ne verbis decipiantur affirmo scilicet hic, quo
casu anteq' scriptura sit p'fecta n' valet emptio
sed penitentia locus est q' gratianus recede licet
dummodo aliq' oratio nec no, datur n' h'it, nam
rationalis si emptor recedat perdit eam venditor vero
duplicatos emptori restituere cogit. verum novet
l. gratianus C. de fide instrum. Appa a. nihil aliud e
quod cogit emptio et venditio. gratianus: nulla e n. obligat
creat, sed ea q' daturat demonstrat, C' qd lege ff de p' hio
empt.

§

Nam tam periculum ad uenditione spectat si culpa
et leui in quodam leuius sit, sed n. si Cape fortuito
de eo n. n. tenet, nisi et Cape fortuito in se susce
perit, glossa et d. hic post textum in § sed si.

¶ Sed & loca sacra

¶ Actenus de duobus emphoribus subsidiis consensu
sc. et p. h. n. de 3. merie se. inuoluit p. n. p. et
doret, q. res uendi n. p. n. ut a. p. h. n. q. et p. n. p. n.
uendi, est a. q. regula tenendi h. i. quod carum
reum q. s. uel n. a. uel p. n. i. u. s. u. l. m. o. r. e. s. c. i. u. i. l. i. t. a. t. i. s.
his q. n. e. s. i. o. h. a. u. i. t. e. n. e. r. u. n. t. n. u. l. l. o. s. i. d. u. e. n. d. i. t. i. o. n. e. s. t. e. s. t.
est nobilitas in l. si in emptione ex qua regula
plurimo inferri p. n. i. r. e. s. E. c. c. l. e. s. i. a. u. e. n. d. i. n.
p. o. e. r. a. d. e. s. t. q. a. o. i. s. c. a. r. u. m. r. a. d. a. l. i. e. n. a. o. e. s. t. p. h. i.
a. i. t. a. l. o. l. i. b. D. o. r. e. b. u. s. E. c. c. l. e. s. i. a. n. i. p. i. n. c. e. n. t. i. s.
c. o. p. l. e. s. d. e. p. h. i. s. p. r. o. i. n. §. l. a. u. r. d. l. i. b. d. e. r. e. r. u. l.
d. i. u. i. s. i. o. n. e. d. i. c. t. a. s. u. n. t. C. o. n. a. r. r. e. s. o. l. e. r. c. i. b.
G. a. s. e. n. d. u. r. u. d. o. p. r. o. d. i. u. m. d. o. t. a. l. e. u. e. n. d. i. n. p. o. e. r. a. d.
e. s. t. q. a. o. i. s. e. i. u. s. a. l. i. e. n. a. o. i. n. t. e. n. d. i. t. i. o. n. e. s. t. l. o. l. o. l. i. b.
¶ Et l. c. de fundo dotali c.
G. a. s. e. n. d. u. r. 3. r. e. s. p. u. p. i. l. l. o. r. u. m. e. t. m. i. n. o. r. u. m. u. e. n. d. i. n. p. o. e.
m. r. e. i. m. o. b. i. l. e. s. l. o. l. o. l. i. b. f. d. e. r. e. l. y. c. o. r. u. m. q. s. u. b.
t. u. t. e. l. a. u. e. l. c. a. r. o. n. i. p. i. e. x. i. m. p. i. s. c. a. u. s. e. t. d. e. c. r. e. t. o.
d. e. c. r. e. t. o. j. u. d. i. c. i. s. q. u. e. a. s. i. n. t. q. u. i. s. t. e. c. a. s. t. r. a. d. i.

Diximus in § fin. de autoritate l. l. i. 229
superior. & res restituendi n' pae
pato fidei quibus mihi relinquitur, ut post mortem meam
transcat ad titulum l. fin. C. causa de legatij
interitur. §. qd res religiosa vendi n' pot. l. fin. C. de
religiosis.

DE LOCATIONE ET CONDUCTIONE.

TITVLVS XXV.

Cum in titulo precedenti de empt. et vend. dictum sit
nunc de locat. et conduct. qd ad eius similitudinem
tractat, impletur subiect. in principio huius et
eo notandum qd locat. duobus modis fit. i. loc.
ye seu generice accepta dicitur tractat. quocirca
imobilij vel mobilij usus vel fructus p. mercede
sive in pretio sive alio in re constituto ad longum
sive breue tempus creditur. Hoc sensu comprehendit
et tractat emptentium coloratum libellorum
et locat. p. se sumpt. de q. h. ymentato
res huius p. se et p. se sumpt. locat. est
tractat. q. se p. se, quo res immobilij ad breue
tempus quo h. decem et res mobilij ad quadring.
tempus quo usus vel fructus p. se creditur. Dixi.

gense gant, na locao et gductio quam ad hui
pfectione et gstitutione neqz rei tradicione neqz
uerba neqz ceteros requirit, sed solo gsemp de re
aliqua gsempa est, coto lit. sup. de obligat. et
gsemp. l. qui ad centum. f. eod. l. gtractus. f. eod.
addit. rto que res immobiles gcedit adming tempz
quo lit. io. amonit. qz si ad io. vel plure amon
gcedat ex iuris dispositione utile duntaxat
feritur celebraturqz gtractus Emphyteuticus qui
late dicitur, locat p. verum, in l. i. §. quoda. ff. de
supplicibus ibi. et sane ead. quito ei qui x. ad
modicum tempz gderit, in re actio gpetit, Coar.
resol. r. c. ibi. Mol: disp. 485. Rejicit ergo hui
dictionis posticulo a definito. gtractus Emphi
teuticus qui semper est gsempio rei immobilis ad
io. aut ultra, ut sequenti §. trademur, et Molin.
disp. 485. quon. gely in defione (aut respo
sibilis) ostendit n. tantum imobilia, quia donum
prato. q. De et mobilis quia hanc uimenta
locari pot. sic hanc sua opera ad benendum
docendum et gatroinandum locant, sic equus
ad idem

ad iter locaty quod in defitione subnectitur. (ad 403
asini vel fructum) ascendit et aliquando ad
solum usque puta equus ad iter faciendum facta
bucandus, domus ad habitandum, aliquando et
fructus locari puta vinea, ad fructus, capra ouis
et vacca. ad hoc, caput, et actus locari
per que hanc particula a definito id est locale
mutantur depositus, pignus, emptio, venditio, et
similes contractus per se vel usque, vel fructus non creditus
vel in deposito et pignore, vel res non creditus
ad usum vel fructum in, sed simul dicitur translatum
vel in emptione, nullus excludens, ultimo parti-
cula (per prelio) indicat de essentia locati
proprie et ut necesse in partibus seu reunionis numerata
essentia, quia si quis dicitur ut una res detur usum
per alio nulli si usum tibi darem meos equos hodie
ad opus faciendum vel mihi eras hos equos d. d. d.
ad iter faciendum deus non est locatio sed gratia
in novitate, factio vel factio uti expresse
placitum in et preterea hic, ubi dicitur si forte vel
aliquis fructus sine utendo tibi aliquid dederit,

et in vice a se utenda sine fruenda accipit pla-
cuit id n' ee locacone et gduacione et paulo post neqz
locali neqz gduati veru' prescrip' verbis agenda
ide' g'at lex naali' & cu' do f. de prescrip' verbis
q' in loco interlocacem et g'rahu' do ut p'auis, hanc
g'rahu' paulo diffraam ut si pecunia interueniat
sit locaco sine g'rahu' do ut de p'auis, di.
p'inguit fide' paulo inter rem et pecunia ad eam
pecunia p'uide p' pecunia signata accipit.

§. ADEO.

In hoc & alio ex'plo g'rahu' sc. Emphyteutico declarat
Comp. magis ee inter emptione' et locacone' q' magis
q' a. Emphyteusis o' g'rauo uocabulo Emphyte
Emphyteusis q' latine significat infero q' si emphy-
teusis ide' significat h'c, q' imploratio et dori
aliquid in Emphyteusis id' q' imploratio q' in cultura
datur Mol. d'p. 4. et olim n. tanta periles agri
grediebantur colonis ut ^{cos} colerent, et redderet
meliores et fertiles et inde quot annis pensioe
soluerent, hodie a. n' l'm' periles, sed et ferti-
les agri dantur in Emphyteusis ut glossa hic tra-
dit, definiri itaqz emphyteusis q' h'c q' si locaco
rei immobili' facta in perpetuum p' annua pensioe

ca l. ut in peno solui n' pot' afferri ab Em²³¹
phiteuto, §. i. f. si ager uectigali vel Emphiteu-
ticus pedaly est duplex prima est Ecclesiastica
prima est ipso alijs primaty et cuius q' credit vel
ppria in Emphiteuti. Ecclesiastica q' res ecclesi-
ca suie Eccleie in Emphiteuti l'ady d'aly.
iusta §. hys actionibz. l. de sacrosanctis Ecclyis
cap. potuit, extra couli. in illa censant solucere a
nonne q' trienniu' eam p' dit, l. 2. c. de Emphiteuti
et iure emphiteutico. in hoc uero intra bienniu' n' sol-
uerit illa primaty d. cap. potuit. extra eode. Colem³
et hoc §. aliquot regule notande sunt, q' est q' Em-
phiteuti transeat, ad heredez, ita uerby hie nec
uero neq' heredi, Ampliaty i. suie sint masculi
sue femine §. Emphiteuti inf. de n' alienandi
p' mulandi suie. c. Couar. resol. lib. 2. c. 28. n. 1.
Ampliaty 2. suie quis accipiat Emphiteuti p' te
et suis heredibz suie pro se simpliciter. rade
quia quilibet et sibi et suis heredibz pacifi uidez
Couar. d. Couar. Ampliaty 3. suie heredez sint
sui suie extranei Julius clarg §. Emphiteuti
q. 24. lib. receprou' learu' nisi emphiteuti
sui q' p' se et filijs, cum n. ad dependentes

Im n'u extraneos transid ita Julij claus d l. nq.
Ampliat q. sine Emphyteusis sit Ecclesiastica sine privata
Canon. d. lib. r. non. resol. e. 17. n. 2. Mol. disp. 226.
ada regula est Emphyteusis n' p't emphyteuta
sufferri, ita est testy hui verbo neq' ipse
Simitat' j. nisi p'pore biennio solvere cesset tum
n' Emphyteusis privata statim ipso facto privata. l. r.
C. de Jure Emphyteusico. Ecclesiastica u' uero si
biennio n' soluerit, caput p'vial, extra locati
Molin' disp. 4. s. 3. Nec inter est, sit ne p'pore
annua modica uel magna, na' et is qui exigua
p'pore ditto tempore n' soluit Jure suo cadit
noo est q' data est Emphyteusis s' p' pacto ut p'e
s' soluat' annuatim et si tempore n' indefinito
soluta n' fuerit, q'd solvatur q' p'pore et ubi
dnium ad p'prietarium revertat' ut patet ex
his verbis testy nri q' si se h' h'nt' ut quantum
p'pore sine redit' dno p'prietari' neq' ipse q'd
clori neq' h'ndedi sufferri p't. itaq' illa ubi
dnij omnino p'prie p'pore n' est sed de h'is et cessat
ycty hinc est q'd p'pore canone n' solvente etiam
ei q' p'pore sit Emphyteusis q' se et libris cor p'vial

Molin disp. 63. Julij clarus d. 3 amphiteusij. q. 8. n.
 ita ut ista dicitur Amphiteusij datus cu pacto et
 conditione si, et dicitur pensio soluat et si n' soluat ubi
 le dicitur in proprietatariis reventat quare pater
 suis filijs negligeo suo p'udicat q' d' sub yditione
 h' amphiteuta canonem soluat, Amphiteusij q'
 soluto gesso Molin d. loco. hinc quare est q'
 Amphiteuta canonem n' soluent Amphiteusij ipso facto
 amittat nec iudicij seu negetat Mol. d. 253. ubi
 dicitur et est in fine ibi de coi replat.

Sim. rdo regula Napi Amphiteuta rem Amphiteuti
 cam deteriorat facit, hinc n. ea quoy primaty
 si quis n. in ff de alienae et Emph: f. qui relic.
 de ff. Ecc. d' amodo deteriorat h' notabili, quia
 si plang robony fructiferos exideret, si inde n'
 putaret, Mol. disp. 257. Geil. pr: obs: lib. 2.
 obsr. 44. 200 est q' cu Amphiteusij instituta
 h' ad re melioranda merito ea p'uisi p't
 si reddiderit deteriorat Less. de p' ed d. dubid.

51.
 Similaty 3. si in re p'lo dno directo et obseq
 eius ysentu rem Amphiteutica p'ueny titulo alie
 nant, Et in aliu translatu hinc n. in g'nisu

cedit, et p̄inde solum ius Emphyteuticum amittit
l. 3. C. de iure Emphyteutico, cap. potest. est.
locati est p̄m̄ coit̄ d̄d̄ s̄c̄a Celsig d̄. Iust. Mol.
d. diff. p̄ si l̄a d̄no directo p̄t̄iū p̄ ab alijs
p̄ emphyteuti offerunt significavit, quod unq̄
ad de liberandum duo menses p̄by elapsis si eo p̄t̄io
n̄ acceptavit p̄t̄ emphyteuta alijs libere eodem
et usioni p̄t̄io vendere d. l. 3. et cap. potest
zia regula. Intentiū solum p̄dij damno est d̄no
directo ac emphyteuta ab ai p̄t̄ione libera
intentiū vero particulariū damno est Emphyteuta
quia eo n̄ obstante integram p̄t̄ione p̄t̄ione
sicut p̄t̄io hic in fine. Julius clarus in Senz
p̄t̄io n̄ 8. Mol. diff. 252. veruē quod vero
attinet ad quod de intentiū rei Emphyteutica
particulariū p̄t̄io, p̄dicit ad fructus itaq̄ si
fructus pauci aut nulli uno anno crescant, nulla p̄t̄io
sicut h̄t̄ remissio n̄o est q̄a huiusmodi damnum
est particulare gloss. in d. cap. potest, extra
locati idē p̄cedit n̄ solum ad Emphyteuta ex
qua p̄t̄ione sed et si magis et fructibus
q̄ correspondente soluit v̄q̄to. l. i. C. de iure
Emphyteutico. et q̄ n̄o hic qui testis graditer

causant, pindoz, qnotiden sunt accipiendi Hanc ^{2/32}
secum tenet, Vaid. p. roneus. Juris. lib. i. c. 8. ad
alij quos allegat, qly addo Molina. d. disp. uel
Julius clarus ex equitate in pda de pensione ali
quid veniendum p. d. L. d. d. dubit. n. 50 c.
Ad q. ductor.

In hoc q. declarat que veniant tenenda in hoc
prochu conductor inquit q. p. v. d. s. d. m. legem q. d.
ationes fore debet, p. legem ac quentione hinc po
erione illigit, nam q. p. r. t. ex quentione portante,
gem accipiunt, l. si p. r. t. ff. de portis quadi mul
lo parlo hinc q. r. t. hinc hinc apposita ex equo
et bono, que hinc q. r. t. hinc hinc p. r. t. hinc
ga in q. r. t. hinc hinc fidei ut est loco nulla ve
niunt p. r. t. hinc hinc ex equo et bono, de q. r. t. hinc hinc
tam notat hinc hinc q. r. t. hinc hinc q. r. t. hinc hinc
port p. r. t. hinc hinc, si merces n. solvant p. r. t. hinc hinc
tenet hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
rietas domus si hinc culpa q. r. t. hinc hinc hinc hinc
q. r. t. hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
quod hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
l. si merces p. hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc
derda rem locata eiusq. usq. p. r. t. hinc hinc hinc hinc
actione locati q. r. t. hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc hinc

Nec ei licet intempestive gubare expellere nisi
intra cōa subdit quomodo d. postm & recentem
i est, si gubator debito tempore pōpōne n' solerit
q̄ si pōpōs q̄d nō sūt debitu tempus? sequenti diff
Rō: Aut n. q̄ gubavit ad longam tempus vel in p
pōpōs, ut sūt in gubatu Emphiteutico et tunc
intra biennium vel biennium solvere debet q̄ sup.
S adeo diximus. Aut q̄ gubavit ad quinquennium
vel sexennium et tunc intra biennium solvere debet,
alias expelli p̄t p̄ lesu exprem̄ l. quoro. &
inter locatōres. f̄ hoc tit. aut quis simpliciter
gubavit ad modicum tempus et tunc secundu glosa
in l. eade, f̄ hoc tit. subditur: aut enim est a
clum inter pōpōs quo tempore solvo sicuti debet,
et tunc canonem soluto tempore p̄stare tenet et
debet, aut n' est expresse quentur, et tunc alte
dendo est p̄cludo regionis q̄ si n' appareat
in fine cuiusq̄ anni solvi debet, eaq̄ p̄p̄ se
rilitate extra hoc tit. quā a. in fine anni et
n' in principio anni solvi debeat, p̄ hoc q̄ in
obsequio semper ad q̄d nūm̄ est sequitur: l. semper
f̄ de reg. juris. rō cōa est copus improvisa
p̄ que domus locata, vel quo locasti, tibi incipit

ee necesse ad habendam vel si prior q' habitator
 corruat vel gherat vel cogaris migrare pp hospes
 & si domus vel alia res locata necesse egest re
 fectione vel instauracoe q' n' potit fieri inhabitate
 gductor illa in pacto gductorii domus est resti
 tuendo. q'so si gductor ne gducta abulatur, sine
 damno inferendo sine infames psonas introduendo
 sine alia rae in scandalo utendo, in p'nuat' hoc
 cao plore in l. in l. e. de f. hoc lib. et in cap. p' p' se
 in l. in l. extra code. e. diverso et gductor ex in
 p' cao timoris habitacoi q'cuq' tempore tenu
 tione pt. puta si ades ruina minent' l. in hac
 supulacoe f. de damno in l. de l. habitator' &
 iterum ad l. d'ny Honorum & l. in. f. hoc lib. si timor
 incendij exerit' aut impet'us hostilij aut pestij sub
 sit l. si quis. & q'd d'ny ad l. a glia. l. item quorij
 & exerit' f. eod. Geil. pu. obs. l. r. off. r. z.
 n. 7. Idem dicendum q'd domus locata tenet
 imaginib' et opiduis umbraum illusionib' in qe
 salum de qua re eleganz Canon. non. resol.

l. & quid prouise.
 Ex hoc & hac regula desumit' pt, gductor tenet' salu
 de dolo, culpa et cui culpa, n' a. Cuiusq' nullo
 min' de cap' fortuito ita glossa hic. C. R. ad est,

quod pro fratre utriusque gratia celebratur tunc eius in
proposito cuius culpa est fin. & quibus rebus gratia obligat.
Ampliat regula ut non solum obligat ex sua culpa
cui sed et lata culpa sua familia Geil. lib. 2. tit. 21.

Ampliat 2. ut tenentur gductor de culpa cui sine
lata culpa perierit sine patris l. si ut cento §. non in inden
dam §. modali.

Ampliat 3. ut non solum tenentur ex cui culpa ad damnum
in re gducta referriendum sed et ad damnum vicinis
illatum, puta, gductor aedes mea culpa non solum ipse
aedes gductor fuit sed et vicini aedes incendio gductor
sunt obligatum ad damnum vicinis aedibus saltem
partendum, Geil. d. lib. 2. tit. 22.

Similatur reg. 1. Nisi per custodia mercede quae suscipit
tunc non est de levissima culpa tenentur, l. si mercede

§. hoc tit.
Similatur etiam nisi res que sua non regat diligentis
sine cura, ut quod quis locavit ad amovendum ad explendum
columnam marmoream transferenda tunc non est de
levissima culpa gductor tenentur, l. si merces §. columna.
§. hoc tit. atque ita diligenter est tenentur non huiusmodi
regit, exactissima diligentiam ac quidem includit leviss.
culpa.

Similatur 3. nisi parvo quod in se recipit casu fortuito

id adhibita distinctione declarat. Causa. non.
repat. d. n. c. 25. ppe sine nam indeluct. qdaly
noie Ecclesie locat. ref Ecclesie adhibitis late
nitabilis an n. locat suos ipsius reditus et
fructus, no priori cap. tenet fore locat
predecessor posteriori n, no fructus tandem illis
sunt, quamdiu vivit, ergo, loco facta ultra
mortem n' valet, ita Causa d. loco. Sic cap.
est si qdator habeat oia vel qda bono
locat obligata, p observantia facta tam n.
a successore particulari nequit expelli. l. si
creditor § ult. vel. ff. de destinatione pignoris
qly cap. est si in alienatione excepta sit hobi
tatio pductioni qdatori ipsi, tam n. expelli a
successore nequit, l. Emptore. C. legat.
extra hos cap. regula est, qd successor
singularis locationi fore n' cogatur d. l.
Emptore, l. in. regula ut n' habeat locat
in locone usufructu qui morte usfru.

Vulgariorum similitur, ita glossa hic. ²³⁴ ₂₃₅ *ad.*

TITVLVS XVI DE SOCIETATE T. E.

In hoc titulo de Tertia specie contractus
qui generum per societate nempe agitur.
Ad principium et seqq.
Vt ad & manet c.

Societas est conventio duorum plurimumque honeste
ad alteriorem profitum et quod diorem usum
pertracta, ita glossa in rubrica tit. vni qd
et duplex. Prima est cum bonorum & hinc
in qua communicantur omnia bona que
tempore societatis a socijs possident, c. i. f.
Eodem quorum dominium et possessio statim ipsi

Ipso iure transiit de uno in ^{alium} alterum aequaliter
portionibus et absque ulla traditione. l. 2.
¶ Eodem iure communis efficiuntur omnia bona
que sponte modo acquiruntur tam ex indu-
stria quam a fortuna tam ex fortibus
quam ultimis voluntatibus l. 3. § i. ff. eod.
¶ Eodem modo sunt acquisita ex honesta causa sicut
si ex inhonesta causa delictorum n. turpiter
sedit est communis. l. quod a. cum 4. legg.
¶ ff. eod. ita est societas simplex quod si simpli-
titer interita est societas n. expresso pacto gra-
negotiationis, nec est omnium bonorum etiam
talium societas illigibile tractata tantummodo re-
spectu eius quod ex quaestione seu opera n. est ex
fortuna et ultimis voluntatibus acquiri l.
Curre. ad 6. legg. ff. eod. §. est societas unius
in rei, ut in uno equo emendo. l. societas ff. eod.
¶ Quod est societas alicuius specialis negotiationis ut

216
236

Vini framenti, lana, et similia et in hac societa
le communicando sunt oia que ex illo negotia
tione veniunt, aliunde in quibus n' communicant
& i. hic & sim. ff. eod. Porro si inter socios
expressa questio facta n' sit, de partibus lucri,
cui et damni bene se curat et damnum equale debet
et inter ipsos & i. hoc lib. c. si n' fuerint. l. plane
& damna, in fine ff. eod. Sed si inter socios que
tum sit ut plus lucri vel damni sortiat alter,
ita quod ad unum due partes lucri et uno dam,
ni pertineat questio illa observari debet, d.
& in fine qd est verum qd qd est plus rei vel
operis gubet, alios n' volent, questio d. l. si
n' fuerit, similiter si questio sit, ut ad unum lucri due
partes pertineant, et damni tria. ad alium damni due
partes et lucri tertio valeat questio & de illa hic
nec mirum cum quorundam ita preliosa opera sit ut eos
iustum sit additione meliore in societate admitti imo va
let societatis ut alter pecuniam offerat alter n' et in lucrum
coe sit ut hoc opera alicuius plus pecunie valeat & hanc

hoc lit. similiter queritur quod ut alter bonorum totum damnum
sustineat, alter vero nihil de damno, locum, et partem
lucrum habeat, quod tam est intelligendum eo modo ut si ali
quo in re lucrum habeat, in altero damnum illatum
sit compensatione facta lucrum et damnum totum quod
super est intelligatur lucrum ee. De dolo se in dam
no. d. § servus in fine verum si inter partes queritur
sit, de altero in veluti de lucro, ita quod de altero
damno se mentio nulla facta sit, aut e contra, queritur
de uno facta intelligitur et de alio, ita ut pars quod in lucro ex
presso est, eadem et in damno adiecta se censetur esse facta
et illud hoc lit. AD § manet et sequentes.

§ 156 et quing. modi referuntur quibus societas
primis a. societas renunciatione seu quatuor sociorum qui
omnes volunt remanere in societate, quod est quod nil
est tam facile quam unum quodammodo quo colligatur
est. Ergo ut solo quatuor societas hic quatuor, eadem est dissolutio.
Amplius ut non solum expresse sed etiam
tacite possit quis renunciatione societatis
facta si singulari socii locum negotiari e.
itaque § pro socio.

Lindley i.

tam expensam quae acceptam, l. nemo ff. de locis.
l. hanc si ff. de ad. l. i. n. ac declarat ut n. habeat
tunc si si in ignorans morte sui negotii, cui non
tam enim et in questis post morte dicitur sicut
d. l. actione. dilap. & morte, prol. d. loco.
et sic finit sicut finit negotio, cuius causa proda
e. d. l. actione & si alicuius res est, quae cessante
causa alicuius rei cessat effectus, quod si effectus in
e. et in fieri dependet a causa. quod finit lo
citas publicacione bonorum quod enim ex suis qui
sunt de hereditate propter quod n. bona publicacione et
quasi sunt, tunc n. quae alius usus si in eiusdem her
cedit, hinc & mortuo civiliter et sicut d.
l. actione & publicacione. et sic finit sicut actio
ne bonorum quod n. bonis obrely et die alieno et
ad hoc ut civiliter coram adit bonis sicut sol
mit sicut ut hinc & sicut.

Titulus. 16. 27. De Mandato

Sicut et si propter quod solo genere & sicut neque
mandatum de quo, hic agit et ut deprebi ut
sunt propter quod officii honestum. et c. & n. si
quod tunc tunc vel expresse seu quod in de re
vidit sicut vel individualiter eneyendum
sicut prolin. d. p. 548. Dixi officii

ga hinc gratia est ex benevolentia, qua reddit amicus²³⁸
amicos, non originem capit. l. i. ff. mandati, addi
di honestus, quoniam in rebus in honestis et hospitiis
n'est mandatum obligatorium. Et illud quod hinc lib.
fabiani et l. p. n. hinc quod utrumque mandatum sit ho
nestum si sit gratia l. i. ff. n. valet, veluti si quis mandatum
filio familias dare pecunias multas inuile est
mandatum, respondet in tenetis. maced. l. i. ff.
ad l. i. ff. maced. Adici gratia quod si merces
interuenit mandatum n'est sed locatio operarii
vel. hoc lib. adici denique tunc vel expresse
reperitur expresse tunc si hinc gratia sed et tunc
vel si me presente potius quod per me mea negotia
mandare videar dixi notanter me presente o.
quod si quis absente me et ignorante tale quod locum
de negotiorum gestorum n. u. mandatorum vel infra
potebit, et daret Mol. disp. 529. et 538.

Ad i. et 2. subseqq

In hinc §§ declarat dicit quod mandatum quod nunc
gratia quod modo et expresse in testamento videtur est in
§ hinc in quo Adicit tunc modo gratia in
notum nempe si mandatorum in quo mandatum
veluti si quis mandatum vel pecunias suas in exemplum
potius prodicere collat quod ad uerum de

sed hoc genus mandati quod dicitur uelut quod mandatum
est nec ulla obligatio inter mandante et mandatarium
oritur quod et quodlibet nemo obligatur, l. quodlibet ff. de reg. iur.
hoc est quod libere augere est apud se explorare quod
expediatis sibi quodlibet nec ne. d. & hinc l. m.
Similiter in re laudem habeat in quodlibet dolo d. l.
quodlibet, molitur. quodlibet ut perhibere celebratur quod
solum persequitur est, ueluti ut sicut quodlibet doli
solum quod a me peruenit perhibere scandalositate
lubi, et affirmaverit est idoneus et tunc cuius
doli, merito actio de dolo in eum datur, cum
mei deueniendi causa est falso laudaris, l. quodlibet
cum l. sepe ff. de dolo malo.

Similiter et in re habeat laudem in delictis, non unanimes d.
solum est quod in delictis quodlibet eadem pena placet
quod principibus quodlibet, si in quodlibet alius
delictum in quodlibet, & in solum infra de iniuriis
conuoc. in clement. si solum et p. & r. n. in.
absque quodlibet alius tale delictum quodlibet autem est
perueniendi quodlibet si delictum sit laudem, sicut in alio
rioribus, sicut in cap. sicut dicitur & quodlibet extra
de homicidio et ibi d. conuoc. d. laudem.

Ad id quod est per se

Per uulgatum huius generis a nono de persequi
l. l. diligenter ff. de delictis p. sicut mandati doli
per se custodiendi et, adeo ut si exheredit

239
sines mandati, n' habeat mandati actionem extra non
dote et si utiliter negotium gesserit, & si quod, hoc tit
d. c. diligenter l. mandati c. eadem si vero minus impe
derit et si excesserit sine in eo qd est minus tunc nihil
sij mandati actionem aut in maiore summa in eod
iuris et minor. & si qui excesserit de re ad diversa
schola hoc tit. Ad & recte quod et factum
Que de uia obliuio mandati dicitur tunc tunc obli
uent q' dicit durat mandatum, finito a. illo obligatio
quod ipse exspirat, finito a. mandatum i. reuocatur
ipsum mandatum resc. adhuc integro, dicit a. resc. adhuc
integro in negotiis iudicialibus antequam sit actus
in negotiis u. extra iudicialibus antequam sit actus
plur uel factus qd nocet mandatario nisi si eius inter
ee cepit ueluti si ad ea se perficienda se propo
uerit et aliquid impensum fuerit, tunc n. re obli
ui sunt officium damnosum ut actio mandati
locus hty. l. si reuocatur. & mandati. Phac tit
edo finit mandatum uel mandatum uel manda
tarii morte l. inter uos ff. hoc tit et non
dote c. eodem et hoc spectat q' in mandatis non
regaliter sed q' rati transerunt ad heredem uos
p'cedit prior q' in hoc spectat industria
personae eligi, posterior uos, q' hic spectat ex officio

et amicitia originis capit. l. i. Si hoc & olim
cum hodie n' est eade' semper amicitia merito igitur
more alterius soluit. Et si hinc mandatum renuat
mandatarij si in tempore, seu coa' integra hoc
faciat alias n' ualeat, q' sicut ipse mandans pe
nitere pot' se adhuc integra et mandatum reso
care, ut in § hoc recte tradit, si et manda
tarius se integro penitere pot' et mandatum repu
diare

DE obligationibus que ex
Quasi gratia nascuntur.

TITVLVS 47. 28.

Ad prim. et § i.

Si quis hinc sup. in § om' de obligat. res obligat
ex gratia vel ipi ex delicto vel ipi nosse in
itaq' hinc de obligat. que ex gratia oriuntur
actus p' recte nunc de ist' obligat. que ex q'si
grat' n' est n' ex consensu utriusq' partu' sed n' est
ex studio industria seu factu' unius partu' de
scedunt, agendum est. Habet a. q'si grat' 5
spes, sive ex pla, negotiorum gestione, ad
ministracem tutelam, ratione reru' additione
hereditarij, et solutione indebiti, in hoc igitur
§ i. de primis spe' q'si grat' sc. de negotiorum

gestione agit et de simili p[ro]p[ter] q[uo]d sit quasi factus 240
q[uo]d q[ui]s alterius absentis vel ignorantis negotia sua sponte
se sine mandato suo repetendi ea quae exspectantur
est gerendo suscipit, ac utiliter gerit, l. hys absentis
ff. de obligat. Molin. disp. 553. Ex hac descriptione
colligitur q[uo]d 3. requiruntur ad hoc ut negotiorum gestorum
actio debeat. Primo ut sea cuius negotia gestantur
non sit presentis patris autem suo negotia gerere ma-
dore videtur. Ideoq[ue] tunc et alio negotiorum gestorum
de mandato spectat, l. q[uo]d patris. ff. de mandato, et do-
ut alterius negotia ob eandem necessitates et ubi
libet gerantur, non si voluntatis gratia q[uo]d alieno
negotio gerat tunc ad huncq[ue] factus actione hanc
non habet de obsequio tunc que sine lesione rei, rae
prioris factus, fieri p[ro]p[ter] admittit, l. Sed an alio
§ 1. a. ff. de negotiis gestis. Eius requiritur ut sua pro-
te q[uo]d alieno negotio gerat sine rogatu dno gratia
etiam actio mandati spectat ut precedenti lit.
dicitur. Dicitur a. ex hac ipsi q[uo]d factus explet actio
directa et q[uo]d factus prior datus dno aut ei cuius
interes adversus gestorem ut administratorem sua rae
reddat; et eo rae q[uo]d dicitur, q[uo]d q[uo]d non est oportuit
existit, vel eo hys negotijs retineat. §. nro hie

222
241
singulis annis durante et tutela, dmini proit pue
vel reddere teneant, p'ario alio tutela dat
tutori p'ro pupillo vel adultu quo repetit si p'
impendit de suo in vel pupillone aut se, et que
sua, p' eo obligant, ut toto lib. ff. de p'ario
et utili tutela actione.

¶ De item si inter.

In hac & tractat de 3. p'ie. q' si p' tractat p' de
coione rerum, et hereditatij p' obligat' actiones inde
oriunt' q' aliqui in coionem alicuius rei n' sponte
sed p' casu incidunt, veluti si duobus una eade
q' res legata vel donata fuerit, p' l. 2. et 3.
¶ Cui dividendo vel alij cohæredes ex testamento
in testamento facti sunt, hi n. simul alij adierunt heredi-
tatem, videntur quasi p'roxime, ita quod alter
alteri sit obligatus in mutuis p'estationibus, ut
cui coio multas p'oversiones habeat, cumq' p'prie
expediunt quibus negotio p'cedat ideo n' hinc
res se sequit in coione recriminibus retinere
iudicio d'visorio introducto p'nt. toto lib. ff.
et l. C. coi dividendo. que p' se particulari
et alio familia p'cedenda que p' re vult
sue dividendo vid: p'ro d'visione hereditatij
inter cohæredes competat de ybi. latij in §
quæda inf. in lib. de vel. lib. 2.

De heredes et duos usq[ue]
In his § de sta et c. pro § de praescriptio sc. de
actione hereditatis et solutione in debiti s.
nat heres ad eundem hereditate q[ui] transisse censet[ur]
ut legatarij ita ut q[ui] aditione h[er]ed[is] ad quae p[ro]p[ri]a
legato obliget[ur] sub hac hypotheca aut p[ro]p[ri]a
bonoru[m] unde et legatarij p[ro] herede p[ro]p[ri]e
quendi legatarij actione legatoru[m] p[ro] ex h[er]ede
intentione p[ro] ut § heres h[er]e. sta p[ro] § de praescriptio
est solutio in debiti nat ut alic[ui] ageretur n[on] operant[ur]
ultra intentione eoru[m] iuxta l. n[on] s[ed] si certu[m]
quidat[ur] qui o[mn]i p[ro]p[ri]a quae v[er]o n[on] debet, p[ro] errore
soluit, n[on] p[ro]p[ri]e, sed p[ro]p[ri]e de p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
soluit § de p[ro]p[ri]e n[on] alic[ui] in solvente in debiti q[ui]
denat[ur] ut: alic[ui] solvendi p[ro]p[ri]e q[ui] debet, si debet p[ro]
quod soluit, p[ro]p[ri]e n[on] p[ro]p[ri]e, sed de p[ro]p[ri]e magis
h[er]ed[is] item alic[ui] repetendi p[ro]p[ri]e q[ui] debet
si debet n[on] p[ro]p[ri]e, et h[er]e alic[ui] repetendi h[er]e p[ro]p[ri]e
magis quasi lex est p[ro]p[ri]e si in debite q[ui] soluit
sit, nemo n[on] p[ro]p[ri]e h[er]ed[is] unde ex tali
facto q[ui] p[ro]p[ri]e n[on] p[ro]p[ri]e, q[ui] debet § in debiti
repetenda h[er]e, que ad § de p[ro]p[ri]e in lib. q[ui]
magis p[ro]p[ri]e obligat.

PER L[ic]ta p[ro]p[ri]e nobis

f. Ceterum deinde est de precibus obligantibus ex contractu
 vel ipsi de seculentia nunc de personis quibus
 obligatio acquiritur videndum. ac primum istas obligat
 vel p. nosmet ipsos vel p. eos qui in nostra potestate sunt
 ut sunt filii familiae et serui C. Ceterum in
 his: ex i. que sup. lib. 2. in his p. quos p. bonos
 cuius acquiritur, obligari pot. et solent in eo differant
 qd. ubi de personis quorum ope et auxilio dominus et ipse
 sepius acquiritur tractat, hic u. de i. de y. et alij
 ipsorum instrumentum obligatio acquiritur. ubi u. bre
 uitate cao nos eo remitto.

Quibus modis tollitur obligatio.

Tit. 30. 30

Postquam inq. quomodo obligatio soluitur
 et possit recte nunc, q. by ex casu y. tracta obligatio
 soluit tractare incipit et quid omittit liberat que
 ope exceptionis sunt modis de y. infra. lib
 2. de except. agens. hic de liberationibus iuris
 civilis que ipso iure sunt tractabimus et hoc ex
 subseq. 2. casu a Justiniano p. hunc dicunt
 videlicet solutione eius quod debet acceptilatae
 nouatione et p. rario q. t. pentin. uolte de y. 2.

ordine

Ad § tollit a.
in hoc § de primo tollendi obligati modo solui
se agit, que prout accepto sic describi pot
quod nihil aliud sit quam rei debita per ipsum debitor
vel si est habilis persona, per alium eius nomine credi
tori idoneo facto actualiter solutus, dicitur
quod (rei debita) per solutione eius quod debet
ipso iure tollit omni obligatione tam civili quam naturali
et quidem id ipsum solvendum est quod debet, non re
gula est, quod aliud per alios inuito creditore solui
non potest. C. eul a quo, C. hoc lit, q. l. a. cap. h. h.
regula non procedat, declarant. Id. in C. unum. ff.
si certus velatus, subijcti § debitor et habilis per
sona) quod gradum furiosus et pupilli quibus debet
sine tutorum licet et curat. autoritate solvere non potest
et numerus datus accipientibus non faciunt sed iudi
care potest. C. quod si forte § pupillus. ff. de solut.
C. obligati § pupillus. ff. de autoritate tut.
et curat. Ex verbis istis vel per alium eius nomine
colligitur quod parum reperat, sine debitor per se vel
ipsum, aut per alium solvat, cap. q. per alium de reg. j.
in C. et hoc in iure per alium vel et per inuito non debet

243.
pignoraute recte solutio fiat ut & xro me, no
rabilij et civilij roo. suadet, quod alieno qdione
meliore et ignorantiij et inulti nos facere possimus de
teriore n' ite. plurimum a. referat, an qd soluat &
ignorante debitore an p' inuito repubente, soluent n.
p' inuito soluat repetere n' p' t. C. lvi. C. de negotij gestij
l'vii a. et si pignoraute bona fide soluat, tum n. act.
negotiorum gestorum repetere ut id quod soluit, p' l. si le p'
tente s' mandati, addit deniq' (creditoris idoneo)
quis pupillo et similibus n' p' t. filii soluat sed cura
pat. et curatoribz. per ea que supra lib. 2. de p'
gnorariis lib. 4. q' alienare licet vel n' dicta sunt.
Ad & ite per acceptillam

In hoc & de secundo tollenda obligati' nato s. de ac,
ceptillae agit que de scribitur p' actio liberatoris
qua id quod verbiij & n' p' t. verbiij dissoluit l. i.
ff. de acceptillatibz. et dicta est acceptillao
ab acceptu' fero, acceptu' n. ferre, creditor d'z.
q' do facit, & stipulat se a debitore accepisse
debitu', unde et imaginaria solutio d'z. l. i. c. q' d'
nulla rei solutio intercedente liberat q' h'ingit
& l. imaginaria ff. de reg. jurij. Catenus in ac
ceptillao in se pupillat' habeat. ac si ita verba
s' solutio sit, q' acceptillat' tum ea obligatio
que eo verbiij seu stipulat' nata est & tollit

ut hic & non id quod ea ratio sit quod nil tam male
sit quam unum quodammodo solui per collegatos est
l. nihil. ff. de reg. j. si a. alijs obligatoribus re,
liberis, vel quibus in ius acceptillas auerdat, sunt
satis queritis unum partem de n. retendo habebit p
l. si unus, & acceptillas. ff. de partib. aliqua
videantur in testu hic. **§** proderat

in hoc & de tertio modo quo obligatio diffinitur
ratione sc. agit, Novas a. autore Ulpiano
in l. i. ff. de novat. a verbo novo est est dicitur
et a novo obligatio quod laus prioris succedit, unde
ab eodem Ulpiano sic definitur, quod sit prioris debiti
ten obligatio in alia obligatio, vel civile vel re
ale translatio, atque translatio, ita ut prior prior
motor neque inter est inquit Ulpianus quodlibet obligatio
proderent, non naturalis, an civilis, et non verbi
ne, aut consensu tractata sit, quoniam quaecumque
novari potest verbi, nempe stipulatio ut ibidem
et l. 4. ff. Molin. diff. 5. 9. Dicitur in
§ hoc amplius.

et huiusmodi tollendarum obligatio est, quod factus
qui consensu perficiuntur quoniam consensu vel potius

208
differenſe diſſoluunt. rō eſt q̄a nil talis naale ē qm
unūquodq̄ eo modo diſſoluit quo colligatur eſt, d. c. nil
talis naale. Similiter hęc dicit: ut laus heat dūdo
eſt ſit integra id eſt dūmodo ultra q̄ſentū hinc
inde a poſtibus nil ſubrit datur, nō ſi res nō
integra id eſt ultra q̄ſentū a poſtibus ultra utraque
eſt q̄ſentū, hinc nō multo q̄ ulli q̄ſentū q̄ſentū
ſed nō ſi retro traditōne diſſoluit prior
obligatō - c. i. et r. - c. q̄d licet ab empt. reced
re, gloſa hinc in verbis q̄ſentū ſoluto, rō
eſt q̄a ut iſta diſſoluit unūquodq̄ debet diſſol
uit eo modo quo colligatur eſt, d. c. nil talis
q̄ ſi ultra q̄ſentū res interveniat ultra q̄ſentū
aut interveniat quocūq̄ debet retrōditio
rei; Lini r. ut nō heat laus in q̄ſentū mo
tū, qui licet nudo partū q̄ſentū inest iuſta
c. nephoſ. ff. de reg. iur., in q̄ſentū partū
differenſe nō diſſoluit, nō ut hęc ſacra ſcriptura
q̄ deus quærat hęc nō lexat.

Finis Libri tertij.

Abſolutus Die 28 Martij
Anno 1629.